

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥

Grade - A
NAAC Re - Accredited III Cycle

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.

मानवविज्ञान विद्याशाखा
Choice Based Credit System

एम्. ए. मराठी
सत्र पहिले व दुसरे
(शैक्षणिक वर्ष 2021 - 2022 पासून लागू)

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon
Faculty of Humanities
Post Graduate Courses
Under Choice Based Credit System (CBCS)
Summary of Distribution of Credits under CBCS for PG
(w. e. f. 2021-2022)

Type of Course	Sem. I	Sem. II	Sem. III	Sem. IV
Core	12	12	12	12
Skill based / Elective	04	04	04	04
Audit	02	02	02	02
Total Credits	18	18	18	18
Total Credits = 72				
Subject Type	Core	Skill based / Elective	Audit	Total Credits
Credits	48	16	08	72

Course Credit Scheme

Semester	(A) Core Courses			(B) Skill Based/Elective			(C) Audit Courses (No weight age in CGPA)			Total Credits (A+B+C)
	No. of Courses	Credits (T)	Total Credits	No. of Courses	Credits (T)	Total Credits	No. of Courses	Credits (T)	Total Credits	
I	3	4	12	1	4	4	1	2	2	18
II	3	4	12	1	4	4	1	2	2	18
III	3	4	12	1	4	4	1	2	2	18
IV	3	4	12	1	4	4	1	2	2	18

List of Audit Courses (Select any ONE course of Choice from Semester II, III & IV)

Semester I (Compulsory)		Semester II (Choose ONE) Personality & Cultural Development		Semester III (Choose ONE) Technology + Value Added Course		Semester IV (Choose ONE) Professional and Social + Value Added Course	
Course Code	Course Title	Course Code	Course Title	Course Code	Course Title	Course Code	Course Title
AC 101	Practicing Cleanlines	AC 201 (A)	Soft Skills	AC 301 (A)	Computer Skills	AC 401 (A)	Human Rights
		AC 201 (B)	Practicing Sport Activities	AC 301 (B)	Cyber Security	AC 401 (B)	Current Affairs
		AC 201 (C)	Practicing Yoga	AC 301 (C)	Related to Concerned PG Subject	AC 401 (C)	Related to Concerned PG Subject
		AC 201 (D)	Introduction of Indian Music	AC 301 (D)	Related to Concerned PG Subject	AC 401 (D)	Related to Concerned PG Subject

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon

Faculty of Humanities
Post Graduate Courses
Under Choice Based Credit System (CBCS)

Semester-wise Course Structure of M. A. MARATHI
(w.e.f. A. Y. 2021-2022)

Semester I

Course	Course Type	Course Title	Teaching Hours/ Week			Marks (Total 100)				Credits
			T	P	Total	Internal (CA)		External (UA)		
						T	P	T	P	
PG MAR 101	Core	वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (मध्ययुगीन कालखंड)	4	--	4	40	--	60	--	4
PG MAR 102	Core	साहित्यसमीक्षा: सिद्धांत	4	--	4	40	--	60	--	4
PG MAR 103	Core	आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार – कथा	4	--	4	40	--	60	--	4
PG MAR 104	Skill based / Elective	(A) विशिष्ट लेखकाचा अभ्यास – महात्मा जोतिबा फुले	4	--	4	40	--	60	--	4
		(B) आधुनिक माध्यमे आणि लेखनव्यवहार	4	--	4	40	--	60	--	4
PG AC 101	Audit Course	Compulsory								
	PG AC 101	Practicing Cleanliness	--	2	2	--	100	--	--	2

Total Credit for Semester I: 18 (T = Theory: 12; Skill Based / Elective: 4; Audit Course: 2)

Semester II

Course	Course Type	Course Title	Teaching Hours/Week			Marks (Total 100)				Credits
			T	P	Total	Internal (CA)		External (UA)		
						T	P	T	P	
PG MAR 201	Core	वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (अर्वाचीन व आधुनिक कालखंड)	4	--	4	40	--	60	--	4
PG MAR 202	Core	साहित्यसमीक्षा: उपयोजन	4	--	4	40	--	60	--	4
PG MAR 203	Core	आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार – कादंबरी	4	--	4	40	--	60	--	4
PG MAR 204	Skill based / Elective	(A) लिंगभाव आणि मराठी साहित्य	4	--	4	40	--	60	--	4
		(B) मराठी: अनुवाद आणि संगणक उपयोजन	4	--	4	40	--	60	--	4
PG AC 201 (A) / (B) / (C) / (D)	Audit Course	Choose one out of Four Courses from Personality and Cultural Development								
	PG AC 201 (A)	Soft Skills								
	PG AC 201 (B)	Practicing Sport Activities	--	2	2	--	100	--	--	2
	PG AC 201 (C)	Practicing Yoga								
	PG AC 201 (D)	Introduction of Indian Music								

Total Credit for Semester II: 18 (T = Theory: 12; Skill Based / Elective: 4; Audit Course: 2)

टीप-

- प्रत्येक सत्रातील ऑडिट कोर्ससाठी शंभर गुणांची परीक्षा महाविद्यालयाच्या स्तरावर घेतली जाईल. सदर परीक्षा ही प्रात्यक्षिक स्वरूपाची असेल. तिचे गुण अंतर्गत परीक्षा (CA) गुण म्हणून ग्राह्य धरले जातील. ऑडिट कोर्ससाठी विद्यापीठ परीक्षा (UA) नसेल.
- ऑडिट कोर्स हा Non CGPA असल्याने त्यात प्राप्त गुण विद्यार्थ्यांच्या गुणपत्रकावर नमूद केले जाणार नाहीत, तर गुणांनुसार प्राप्त ग्रेडचा उल्लेख गुणपत्रकावर असेल.
- विद्यार्थ्यांनी प्रत्येक सत्रातील कोणत्याही एका ऑडिट कोर्समध्ये उत्तीर्ण होणे अनिवार्य आहे.

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
मानवविज्ञान विद्याशाखा

Choice Based Credit System

एम्. ए. मराठी

सत्र पहिले व सत्र दुसरे

(शैक्षणिक वर्ष 2021-22 पासून लागू)

अभ्यासपत्रिका	सत्र पहिले	सत्र दुसरे
अनिवार्य Core (04 Credits)	PG MAR 101 वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (मध्ययुगीन कालखंड)	PG MAR 201 वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (अर्वाचीन व आधुनिक कालखंड)
अनिवार्य Core (04 Credits)	PG MAR 102 साहित्यसमीक्षा: सिध्दांत	PG MAR 202 साहित्यसमीक्षा: उपयोजन
अनिवार्य Core (04 Credits)	PG MAR 103 आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार – कथा	PG MAR 203 आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार – कादंबरी
ऐच्छिक Skill based / Discipline Specific Elective (04 Credits)	PG MAR 104 (A) विशिष्ट लेखकाचा अभ्यास – महात्मा जोतिबा फुले	PG MAR 204 (A) लिंगभाव आणि मराठी साहित्य
	PG MAR 104 (B) आधुनिक माध्यमे आणि लेखनव्यवहार	PG MAR 204 (B) मराठी: अनुवाद व संगणक उपयोजन
Audit Course (02 Credits)	AC 101 Practicing Cleanliness	Any ONE from- AC 201 (A) Soft Skills AC 201 (B) Practicing Sports Activities AC 201 (C) Practicing Yoga AC 201 (D) Introduction of Indian Music

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥

Grade ३ A

NAAC Re - Accredited III Cycle

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

मानवविज्ञान विद्याशाखा

Choice Based Credit System

एम्. ए. मराठी

सत्र पहिले व दुसरे

(शैक्षणिक वर्ष 2021 - 2022 पासून लागू)

अभ्यासपत्रिका क्र. एक

वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास

सत्र पहिले

PG MAR 101

वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (मध्ययुगीन कालखंड)

सत्र दुसरे

PG MAR 201

वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (अर्वाचीन व आधुनिक कालखंड)

अभ्यासपत्रिका क्र. दोन

साहित्यसमीक्षा

सत्र पहिले

PG MAR 102

साहित्यसमीक्षा: सिद्धांत

सत्र दुसरे

PG MAR 202

साहित्यसमीक्षा: उपयोजन

अभ्यासपत्रिका क्र. तीन

आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकारांचा अभ्यास

सत्र पहिले

PG MAR 103

आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार – कथा

सत्र दुसरे

PG MAR 203

आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार– कादंबरी

अभ्यासपत्रिका क्र .चार

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका

सत्र पहिले

PG MAR 104 (A)

विशिष्ट लेखकाचा अभ्यास – महात्मा जोतिबा फुले

सत्र दुसरे

PG MAR 204 (A)

लिंगभाव आणि मराठी साहित्य

किंवा

सत्र पहिले

PG MAR 104 (B)

आधुनिक माध्यमे आणि लेखनव्यवहार

सत्र दुसरे

PG MAR 204 (B)

मराठी: अनुवाद आणि संगणक उपयोजन

सत्र पहिले

Audit Course (Compulsory)

PG AC 101 Practicing Cleanliness

सत्र दुसरे

Audit Course (Choose any ONE)

PG AC 201 (A) Soft Skills

PG AC 201 (B) Practicing Sports Activitis

PG AC 201 (C) Practicing Yoga

PG AC 201 (D) Introduction to Indian Music

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
मानव्यविज्ञान विद्याशाखा
Choice Based Credit System
एम्. ए. मराठी
सत्र पहिले व दुसरे
(शैक्षणिक वर्ष 2021 - 2022 पासून लागू)

सत्र पहिले
PG MAR 101
वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास
(मध्ययुगीन कालखंड)
(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. कालखंड आणि वाङ्मयनिर्मिती यांचे परस्परसंबंध जाणून घेणे.
2. यादवकालीन, बहामनीकालीन, शिवकालीन व पेशवेकालीन समाज-संस्कृतीचे स्वरूप जाणून घेऊन तत्कालीन वाङ्मयीन प्रेरणा समजून घेणे.
3. यादवकालीन, बहामनीकालीन, शिवकालीन व पेशवेकालीन वाङ्मयनिर्मितीचे स्वरूप जाणून घेणे.
4. यादवकालीन, बहामनीकालीन, शिवकालीन व पेशवेकालीन वैशिष्ट्यपूर्ण वाङ्मयाचा वा रचनाकाराच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचा वा लक्षणीय साहित्यकृतीचा अभ्यास करणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	यादवकालीन मराठी वाङ्मय: स्वरूपविशेष 1.1 यादवकालः समाज, संस्कृती व वाङ्मयीन प्रेरणा 1.2 यादवकालीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (या कालखंडातील वारकरी व महानुभावीय वाङ्मयाचा स्थूल परामर्श) 1.3 यादवकालीन वैशिष्ट्यपूर्ण वाङ्मयाचा अभ्यास: • 'महानुभाव गद्य' - संपा. शं. गो. तुळपुळे, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.	01	15
2.	बहामनीकालीन मराठी वाङ्मय: स्वरूपविशेष 2.1 बहामनी कालः समाज, संस्कृती व वाङ्मयीन प्रेरणा 2.2 बहामनीकालीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (या कालखंडातील वारकरी, दत्त व सूफी सांप्रदायिकांच्या	01	15

	वाङ्मयाचा स्थूल परामर्श) 2.3 बहामनीकालीन रचनाकाराच्या वाङ्मयनिर्मितीचा अभ्यास: • संत कान्होपात्रा अभंगरचना – सप्तर्षी प्रकाशन, मंगळवेढा.		
3.	शिवकालीन मराठी वाङ्मय: स्वरूपविशेष 3.1 शिवकाळ: समाज, संस्कृती व वाङ्मयीन प्रेरणा 3.2 शिवकालीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (या कालखंडातील वारकरी, समर्थ, पंडिती, शाहिरी व बखर वाङ्मयाचा स्थूल परामर्श) 3.3 शिवकाळातील महत्त्वाच्या रचनाकाराच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचा अभ्यास: • 'तुकाराम' – भालचंद्र नेमाडे, भाषांतर: चंद्रकांत पाटील, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद. (संत तुकारामांच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचा या पुस्तकाधारे परामर्श)	01	15
4.	पेशवेकालीन मराठी वाङ्मय: स्वरूपविशेष 4.1 पेशवेकाळ: समाज, संस्कृती व वाङ्मयीन प्रेरणा 4.2 पेशवेकालीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (या कालखंडातील वारकरी, पंडिती, बखर व शाहिरी वाङ्मयाचा स्थूल परामर्श) 4.3 पेशवेकालीन लक्षणीय साहित्यकृतीचा अभ्यास: • 'भाऊसाहेबांची बखर' – संपा. यू. म. पठाण, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे.	01	15
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• संदर्भग्रंथ-

1. वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास – संपा. उषा मा. देशमुख, मुंबई विद्यापीठ: मराठी आणि स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
2. लेख - विशिष्ट कालखंडाचा अभ्यास, गो. म. कुलकर्णी, भाषा व साहित्य संशोधन, संपा. वसंत जोशी, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
3. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1, 2, 3 – संपा. रा. श्री. जोग, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
4. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप – ह. श्री. शेणोलीकर, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.
5. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1 ते 4 – अ. ना. देशपांडे, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.
6. महाराष्ट्र सारस्वत खंड 1, 2 – वि. ल. भावे, पॉप्युलर, मुंबई.
7. प्राचीन मराठी गद्य: प्रेरणा आणि परंपरा - श्री. रं. कुलकर्णी
8. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास – बी. एन्. पाटील

9. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती – वसंत आबाजी डहाके, भटकळ फाँडेशन, मुंबई.
10. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास – ल. रा. नशिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.
11. मराठी साहित्याचे आदिबंध – उषा देशमुख
12. पाच भक्तिसंप्रदाय – र. रा. गोसावी
13. पाच संतकवी – शं. गो. तुळपुळे
14. वारकरी संप्रदाय: उदय आणि विकास – भा. पं. बहिरट व अन्य
15. धर्मसंप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय – र. बा. मंचरकर,
16. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती – गं. बा. सरदार, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
17. महाराष्ट्रीय संतमंडळाचे ऐतिहासिक कार्य – बा. रं. सुंठणकर, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
18. संत, पंत आणि तंत – श्री. म. माटे
19. मध्ययुगीन साहित्याचा पुनर्विचार – श्री. रं. कुलकर्णी, राजहंस, पुणे.
20. मध्ययुगीन साहित्याविषयी – सतीश बडवे, मीरा बुक्स अँड पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद.
21. महानुभाव पंथ आणि त्याचे वाङ्मय – शं. गो. तुळपुळे, व्हीनस, पुणे.
22. महानुभाव संत – वसंत स. जोशी
23. प्राचीन मराठी संतकवयित्रींचे वाङ्मयीन कार्य – सुहासिनी इर्लेकर, परिमल, औरंगाबाद.
24. संत कवयित्री – इंदुमती शेवडे
25. रोकडे पाझर – राजन गवस, दर्या प्रकाशन, पुणे.
26. संतसाहित्यमीमांसा – संपा. ताहेर पठाण, न. ब. कदम, शब्दालय, श्रीरामपूर.
27. प्राचीन मराठीच्या नवधारा – रा. चिं. ढेरे, मोघे, कोल्हापूर.
28. प्राचीन मराठी गद्य: प्रेरणा व परंपरा – श्री. रं. कुलकर्णी, सिंधु पब्लिकेशन, मुंबई.
29. मराठी कवितेचा उषःकाल – श्री. म. वर्दे, मौज, मुंबई.
30. शाहिरी कविता: एक चिकित्सा - प्रकाश देशपांडे केजकर, स्वरूप, औरंगाबाद.
31. मन्हाटी लावणी – संपा. म. वा. धोंड
32. पैजण – संपा. म. ना. अदवंत
33. मराठी शाहिरी वाङ्मय – म. ना. सहस्त्रबुध्दे
34. श्री संत कान्होपात्रा चरित्र – बाळकृष्ण लळित
35. मराठी संतकवयित्रींचा इतिहास – विद्यासागर पांटगणकर
36. संतसाहित्य मीमांसा – संपा. ताहेर पठाण, न. ब. कदम, शब्दालय, श्रीरामपूर.
37. पुन्हा तुकाराम – दिलीप चित्रे
38. तुकाराम अंतर्बाह्य संघर्षाची अनुभवरूपे – म. सु. पाटील
39. तुकारामबावांच्या गाथेचे निरूपण – संपा. मारुती भाऊसाहेब जाधव गुरुजी, प्रकाशक: संत तुकाराम अध्यासन, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.
40. आनंदाचा डोह – रा. ग. जाधव, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.

41. बखर वाङ्मय: उद्गम आणि विकास – बापूजी संकपाळ
42. बखरवाङ्मय – र. वि. हेरवाडकर, व्हीनस, मुंबई.
43. मराठी बखरवाङ्मयाचा पुनर्विचार – गं. ब. ग्रामोपाध्ये, मेहता, पुणे.
44. भाऊसाहेबांची बखर – संपा. मु. श्री. कानडे, स्नेहवर्धन, पुणे.
45. भाऊसाहेबांची बखर - संपा. र. वि. हेरवाडकर, व्हीनस, पुणे.

• **साध्ये –**

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. कालखंड आणि वाङ्मयनिर्मिती यांचे परस्परसंबंध समजतील.
2. यादवकालीन, बहामनीकालीन, शिवकालीन व पेशवेकालीन समाज-संस्कृतीचे स्वरूप समजेल व तत्कालीन वाङ्मयीन प्रेरणा लक्षात येतील.
3. यादवकालीन, बहामनीकालीन, शिवकालीन व पेशवेकालीन वाङ्मयनिर्मितीचे स्वरूप समजेल.
4. यादवकालीन, बहामनीकालीन, शिवकालीन व पेशवेकालीन प्रातिनिधिक वाङ्मयाच्या अभ्यासातून त्या त्या कालखंडातील वाङ्मयाचे आकलन करून घेण्याची दृष्टी प्राप्त होईल.

सत्र दुसरे

PG MAR 201

वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास

(अर्वाचीन व आधुनिक कालखंड)

(श्रेयांक – चार)

• **उद्दिष्टे -**

1. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील सामाजिक-सांस्कृतिक स्थित्यंतरे व वाङ्मयीन प्रेरणा जाणून घेणे.
2. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील प्रमुख वाङ्मयप्रकारांतील लेखनाचे स्वरूपविशेष जाणून घेणे.
3. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील प्रमुख लेखक व साहित्यकृती यांविषयी जाणून घेणे.
4. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांनी बजावलेल्या वाङ्मयविषयक कामगिरीचे स्वरूप लक्षात घेणे.
5. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील प्रातिनिधिक साहित्यकृतींचा अभ्यास करणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	<p>अर्वाचीन कालखंडातील (सन १८०० ते १८८०) मराठी वाङ्मय: स्वरूपविशेष</p> <p>1.1 पार्श्वभूमी: या कालखंडातील सामाजिक, सांस्कृतिक स्थित्यंतरे व वाङ्मयीन प्रेरणा</p> <ul style="list-style-type: none"> • धर्म व समाजसुधारणा चळवळींचे कार्य • वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांचे कार्य (दर्पण, प्रभाकर, ज्ञानोदय, मराठी ज्ञानप्रसारक, निबंधमाला) <p>1.2 या कालखंडातील मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (निबंध, कादंबरी, नाटक व भाषांतरित साहित्याचा परामर्श)</p> <p>1.3 या कालखंडातील प्रातिनिधिक साहित्यकृतीचा अभ्यास:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'माझा प्रवास' – गोडसे भटजी, व्हीनस प्रकाशन, पुणे. 	01	15
2.	<p>आधुनिक कालखंडातील (सन १८८९ ते १९२०) मराठी वाङ्मय: स्वरूपविशेष</p> <p>2.1 पार्श्वभूमी: या कालखंडातील सामाजिक, सांस्कृतिक स्थित्यंतरे व वाङ्मयीन प्रेरणा</p> <ul style="list-style-type: none"> • राजकीय सुधारणा व सामाजिक परिवर्तने • वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांचे कार्य (केसरी, सुधारक, काळ, दीनमित्र, विविधज्ञानविस्तार, मनोरंजन, करमणूक, काव्यरत्नावली) <p>2.2 या कालखंडातील मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (कविता, निबंध, कादंबरी, नाटक – प्रमुख लेखकांच्या अनुषंगाने परामर्श)</p> <p>2.3 या कालखंडातील प्रातिनिधिक साहित्यकृतीचा अभ्यास:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'ढढ्याशास्त्री परान्ने' – मुकुंदराव पाटील, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई. 	01	15
3.	<p>आधुनिक कालखंडातील (सन १९२१ ते १९४५) मराठी वाङ्मय: स्वरूपविशेष</p> <p>3.1 पार्श्वभूमी: या कालखंडातील सामाजिक, सांस्कृतिक स्थित्यंतरे व वाङ्मयीन प्रेरणा</p> <ul style="list-style-type: none"> • राजकीय व सामाजिक आंदोलने (स्वातंत्र्यचळवळ, दलित चळवळ, कामगार चळवळ, स्त्रीजीवनातील स्थित्यंतरे) • वृत्तपत्र व वाङ्मयीन नियतकालिकांचे कार्य (बहिष्कृत 	01	15

	<p>भारत, मूकनायक, ब्राह्मणेतर चळवळीची वृत्तपत्रे, रत्नाकर, यशवंत, प्रतिभा, वाङ्मयशोभा)</p> <p>3.2 या कालखंडातील मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (कविता, नाटक, कादंबरी, लघुनिबंध – प्रमुख लेखकांच्या अनुषंगाने परामर्श)</p> <p>3.3 या कालखंडातील प्रातिनिधिक साहित्यकृतीचा अभ्यासः</p> <ul style="list-style-type: none"> • ‘कळ्यांचे निःश्वास’ - विभावरी शिरुरकर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई. 		
4.	<p>आधुनिक कालखंडातील (सन १९४५ ते १९६०) मराठी वाङ्मयः स्वरूपविशेष</p> <p>4.1 पार्श्वभूमीः या कालखंडातील सामाजिक, सांस्कृतिक स्थित्यंतरे व वाङ्मयीन प्रेरणा</p> <ul style="list-style-type: none"> • राजकीय व सामाजिक परिस्थिती (स्वातंत्र्यप्राप्ती, फाळणी, दुसरे महायुद्ध व जागतिक परिस्थिती, आर्थिक विकासाचे प्रारूप) • वाङ्मयीन नियतकालिकांचे कार्य (सत्यकथा, अभिरुची, छंद) <p>4.2 या कालखंडातील मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप (कविता, कथा, कादंबरी, नाटक – प्रमुख लेखकांच्या अनुषंगाने परामर्श)</p> <p>4.3 या कालखंडातील महत्त्वाच्या लेखकांच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचा अभ्यासः</p> <ul style="list-style-type: none"> • ‘बाळ सीताराम मर्ढेकर’ – यशवंत मनोहर, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली. (कविता, कादंबरी व नाटक यांतील बा. सी. मर्ढेकर यांच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचा या पुस्तकाधारे परामर्श) 	01	15
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• **साध्ये –**

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील सामाजिक, सांस्कृतिक स्थित्यंतरे समजतील व तत्कालीन वाङ्मयीन प्रेरणांची कल्पना येईल.
2. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील प्रमुख वाङ्मयप्रकारांतील लेखनाचे स्वरूपविशेष लक्षात येतील.
3. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील प्रमुख लेखक व साहित्यकृती यांविषयी माहिती मिळेल.

4. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांनी बजावलेल्या वाङ्मयविषयक कामगिरीचे स्वरूप लक्षात येईल.
5. अर्वाचीन व आधुनिक कालखंडातील प्रातिनिधिक साहित्यकृतींच्या अभ्यासातून त्या त्या कालखंडातील वाङ्मयाचे आकलन करून घेण्याची दृष्टी प्राप्त होईल.

• **संदर्भग्रंथ -**

1. वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास – संपा. उषा मा. देशमुख, मुंबई विद्यापीठ: मराठी आणि स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
2. विशिष्ट कालखंडाचा अभ्यास (लेख), गो. म. कुलकर्णी, भाषा व साहित्य संशोधन, संपा. वसंत जोशी, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
3. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ४, ५, ६ – संपा. रा. श्री. जोग, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
4. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती – वसंत आबाजी डहाके, भटकळ फौंडेशन, मुंबई.
5. आधुनिकता आणि परंपरा एकोणिसाव्या शतकातील महाराष्ट्र (प्रा. य. दि. फडके गौरवग्रंथ) – संपा. राजेंद्र व्होरा, प्रतिमा, पुणे.
6. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड १, १९०१ ते १९१४ – सासवड आश्रम ट्रस्ट, पुणे.
7. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड २, १९१४ ते १९२० – सासवड आश्रम ट्रस्ट, पुणे.
8. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड ३, १९२१ ते १९२९ – श्रीविद्या, पुणे.
9. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड ४, १९३० ते १९३९ – श्रीविद्या, पुणे.
10. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड ५, १९४० ते १९४७ – श्रीविद्या, पुणे.
11. मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी – गो. म. कुलकर्णी
12. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी – सदा कऱ्हाडे
13. मराठी साहित्याचा इंग्रजी अवतार – द. वा. पोतदार
14. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका (इ. स. १८००-१८७४) – गं. बा. सरदार, मॉडर्न बुक डेपो, पुणे.
15. महाराष्ट्रीयांचे काव्यपरीक्षण – श्री. व्यं. केतकर
16. नावल व नाटक ह्याविषयी निबंध, मॉडर्न बुक डेपो, पुणे.
17. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग एक व दोन – अ. ना. देशपांडे
18. अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन – अक्षयकुमार काळे
19. मराठी साहित्य: प्रेरणा व स्वरूप – संपा. गो. मा. पवार, म. द. हातकणंगलेकर
20. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता – संपा. सुषमा करोगल
21. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता (१९४५ ते १९६०) – संपा. वसंत पाटणकर
22. प्रदक्षिणा खंड १, २ – संपा. अनिरुद्ध कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.
23. अभिरूचि-सूची (बडोदा कालखंड) – मृणालिनी कामत
24. मराठी नियतकालिकांचा इतिहास (१८३२-१९३७) – रा. गो. कानडे, कर्नाटक पब्लिशिंग हाऊस, मुंबई.

25. मराठी मासिकांचे पहिले शतक – बा. द. सातोस्कर, शुभदा-सारस्वत पब्लिकेशन्स, मुंबई.
26. मराठी ज्ञानप्रसारक: इतिहास व वाङ्मयविचार – वा. ल. कुलकर्णी, पॉप्युलर, मुंबई.
27. विविधज्ञानविस्तार: इतिहास व वाङ्मयविचार – वा. ल. कुलकर्णी, पॉप्युलर, मुंबई.
28. मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास खंड १ – संपा. व. दि. कुलकर्ण, श्रीविद्या, पुणे व मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.
29. मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास खंड २, ३ – संपा. उषा मा. देशमुख
30. सत्यशोधकीय नियतकालिके – अरुण शिंदे
31. दलितांची नियतकालिके (इ. स. १९०८ ते १९५०) – हरिश्चंद्र निर्मळे, सुगावा, पुणे.
32. आधुनिक मराठी साहित्य आणि सामाजिकता – संपा. मृणालिनी शहा, विद्यागौरी टिळक
33. मराठी वाङ्मय: स्वातंत्र्योत्तर संदर्भ – रा. ग. जाधव, प्रतिमा, पुणे.
34. अठराशे सत्तावन आणि मराठी कादंबरी – प्रमोद मुनघाटे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
35. मराठी कविता (१९४५ ते १९६५) – रा. श्री. जोग
36. सत्यकथा साहित्य सूची – केशव जोशी, प्रकाशक: केशव जोशी, नागपूर.
37. मराठी नियतकालिकांची सूची (१८०० ते १९५०) प्रथम खंड – संपा. शं. गो. दाते व सहकारी, मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, मुंबई.
38. गतशतकपत्रिका (एकोणिसाव्या शतकातील मराठी नियतकालिकांमधील साहित्यविचार आणि साहित्यसमीक्षा) – संपा. शिरीष गो. देशपांडे, नंदा आपटे
39. काव्यरत्नावली – खानदेशचे एक लेणे, शकुंतला आठवले, प्रतिमा, पुणे.
40. कविता-रतीची वाङ्मयीन कामगिरी – आशुतोष पाटील, विजय, नागपूर.
41. मराठी वाङ्मयीन नियतकालिकांचे साहित्यप्रवाहांना योगदान – संपा. तुषार चांदवडकर, प्रशांत, जळगाव.
42. विद्यमान वाङ्मयीन नियतकालिके: समालोचनपर अंक, महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका, जानेवारी ते जून १९७७.
43. भारतीय स्वातंत्र्यलढा आणि मराठी लेखक – सदा कऱ्हाडे, शलाका, मुंबई.
44. आधुनिक मराठी गद्याची उत्क्रांती – कृ. भि. कुलकर्णी, मु. म. ग्रंथ संग्रहालय, मुंबई.
45. मराठी कादंबरी पहिले शतक – कुसुमावती देशपांडे
46. मराठी कादंबरीचे प्रारंभिक वळण – रोहिणी तुकडेव, डायमंड, पुणे.
47. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी - संपा. विलास खोले
48. मराठी कादंबरीचा इतिहास – चंद्रकांत बांदिवडेकर, मेहता, मुंबई.
49. मराठी कथा: उद्गम आणि विकास – इंदुमती शेवडे, सौमया, मुंबई.
50. मराठी नाटक पहिले शतक – वि. भा. देशपांडे
51. एकोणिसाव्या शतकातील मराठी वाङ्मय आणि सुधारणावाद – सुधाकर शेलार
52. मराठी लघुकथेचा इतिहास – म. ना. अदवंत
53. मराठी कथेची स्थितिगती – अंजली सोमण
54. मराठी वृत्तपत्राचा इतिहास – वा. के. लेले

55. कालचे नाटककार – संपा. मु. श्री. कानडे
56. आजचे नाटककार – संपा. दत्तात्रय पुंडे, स्नेहल तावरे
57. आधुनिक मराठी नाटक (आशय आणि आकृतिबंध) – सुषमा जोगळेकर
58. मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री – मकरंद साठे
59. मराठी निबंध-लघुनिबंध: स्वरूप व विवेचन – वि. पां. व चंद्रकांत देऊळगावकर
60. मराठी निबंधाची वाटचाल – शं. गो. तुळपुळे
61. साहित्याचे मानदंड – गंगाधर गाडगीळ (लेख – ‘माझा प्रवास’)
62. ढढ्याशास्त्री परान्ने – मुकुंदराव पाटील, दीनमित्र प्रेस, तरवडी.
63. मुकुंदराव पाटील समग्र वाङ्मय – महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळ, मुंबई.
64. ढढ्याशास्त्री परान्ने: आधुनिकतेचे खाली डोके वर पाय (लेख), मुक्त शब्द
65. सत्यशोधकी साहित्याचा इतिहास खंड पहिला – श्रीराम गुंदेकर
66. सत्यशोधकी साहित्य परंपरा आणि स्वरूप – श्रीराम गुंदेकर, जिजाऊ प्रकाशन, औरंगाबाद.
67. विभावरी शिरूरकर यांचे वाङ्मय: स्त्रीवादी आकलन – उषा रावसाहेब शिंदे
68. विभावरीचे टीकाकार – संपा. द्वा. भ. कर्णिक, ब्र. मु. नाडकर्णी
69. मराठी लेखिका: चिंता आणि चिंतन – भालचंद्र फडके, श्रीविद्या, पुणे.
70. विभावरी वाङ्मयाच्या निमित्ताने – त्र्यं. शं. शेजवलकर
71. विभावरी शिरूरकर: एक चिकित्सक अभ्यास (प्रबंध-शोधगंगा) – अंजली सरदेसाई
72. मर्ढेकरांची कविता: आकलन आणि विश्लेषण – सुधीर रसाळ, मौज, मुंबई.
73. मर्ढेकरांची कविता: जाणिवांचे अंतःस्वरूप – सुधीर रसाळ, मौज, मुंबई.
74. मर्ढेकरांची कविता: स्वरूप आणि संदर्भ खंड १, २ – विजया राजाध्यक्ष, मौज, मुंबई.
75. मर्ढेकरांची कविता: सांस्कृतिक समीक्षा – के. रं. शिरवाडकर
76. मर्ढेकरांची कविता: आकलन, आस्वाद आणि चिकित्सा – अक्षयकुमार काळे

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
मानव्यविज्ञान विद्याशाखा
Choice Based Credit System
एम्. ए. मराठी
सत्र पहिले व दुसरे
(शैक्षणिक वर्ष 2021 - 2022 पासून लागू)

सत्र पहिले
PG MAR 102
साहित्यसमीक्षा: सिद्धांत
(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. साहित्यसमीक्षेची संकल्पना समजून घेऊन उद्दिष्टे व कार्ये यांची माहिती करून घेणे.
2. साहित्यसमीक्षेचे स्वरूप जाणून साहित्यसमीक्षेच्या प्रक्रियेचे आकलन करून घेणे.
3. सैद्धांतिक व उपयोजित, साहित्यकृतीनिष्ठ व वाङ्मयप्रकारनिष्ठ या अंगांनी साहित्यसमीक्षेचे स्वरूप जाणून घेणे.
4. उत्तम साहित्यसमीक्षेचे निकष समजून घेणे.
5. वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये, वाङ्मयीन अभिरुची यांचे साहित्यसमीक्षेची असलेले अनुबंध लक्षात घेणे.
6. प्रमुख संकल्पना व समीक्षक यांच्या अनुरोधाने मराठी साहित्यसमीक्षेचे स्वरूपविशेष जाणून घेणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	साहित्यसमीक्षा: संकल्पना	01	15
	1.1 साहित्यसमीक्षा: संकल्पना, उद्दिष्टे व कार्ये		
	1.2 साहित्यसमीक्षा: शास्त्र की कला ?, साहित्य श्रेष्ठ की समीक्षा ?, लेखक व वाचक यांच्यातील दुवा, समीक्षा व संशोधन यांतील भेद		
	1.3 साहित्यसमीक्षेची प्रक्रिया (वाचन, आकलन, आस्वाद, अर्थनिर्णयन, विश्लेषण, मूल्यमापन)		

2.	साहित्यसमीक्षा: स्वरूप	01	15
	2.1 सैद्धांतिक साहित्यसमीक्षा व उपयोजित साहित्यसमीक्षा 2.2 साहित्यकृतीनिष्ठ समीक्षा व वाङ्मयप्रकारनिष्ठ समीक्षा 2.3 उत्तम साहित्यसमीक्षेचे निकष (आदर्श समीक्षकाचे गुण)		
3.	साहित्यसमीक्षेचा परिघ	01	15
	3.1 साहित्यसमीक्षा: स्वायत्ततावादी (अलौकिकतावादी) व लौकिकतावादी भूमिका 3.2 साहित्यसमीक्षा: वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये 3.3 साहित्यसमीक्षा: वाङ्मयीन अभिरुची		
4.	मराठी साहित्यसमीक्षा: प्रमुख संकल्पना व समीक्षक	01	15
	4.1 लयतत्त्वाचा सिद्धांत (बा. सी. मर्ढेकर), मानुषता (शरच्चंद्र मुक्तिबोध), कलेची द्विध्रुवात्मकता (रा. भा. पाटणकर), अब्राह्मणी सौंदर्यशास्त्र (शरद पाटील) 4.2 दि. के. बेडेकर, रा. ग. जाधव, गंगाधर पानतावणे 4.3 वा. ल. कुलकर्णी, म. सु. पाटील, सुधीर रसाळ		
एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका		04	60

• साध्ये –

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. साहित्यसमीक्षेच्या संकल्पनेचे आकलन होईल आणि उद्दिष्टे व कार्ये यांची माहिती होईल.
2. साहित्यसमीक्षेचे स्वरूप समजेल व साहित्यसमीक्षेच्या प्रक्रियेचे आकलन होईल.
3. सैद्धांतिक व उपयोजित, साहित्यकृतीनिष्ठ व वाङ्मयप्रकारनिष्ठ या अंगांनी साहित्यसमीक्षेचे स्वरूप समजेल.
4. उत्तम साहित्यसमीक्षेचे निकष लक्षात येतील.
5. वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये, सौंदर्यशास्त्र, वाङ्मयीन अभिरुची यांचे साहित्यसमीक्षेशी असलेले अनुबंध ध्यानात येतील.
6. प्रमुख संकल्पना व समीक्षक यांच्या अनुरोधाने मराठी साहित्यसमीक्षेचे स्वरूपविशेष समजतील.

सत्र दुसरे
PG MAR 202
साहित्यसमीक्षा: उपयोजन
(श्रेयांक – चार)

• **उद्दिष्टे -**

1. साहित्यसमीक्षेच्या उपयोजित दृष्टीचे भान प्राप्त करून घेणे.
2. मानसशास्त्रीय, आदिबंधात्मक, रूपवादी समीक्षापद्धतींचे स्वरूप, त्यांची वैशिष्ट्ये व त्यांच्या मर्यादा यांचे आकलन करून घेणे.
3. समाजशास्त्रीय, मार्क्सवादी, स्त्रीवादी समीक्षापद्धतींचे स्वरूप, त्यांची वैशिष्ट्ये व त्यांच्या मर्यादा यांचे आकलन घेणे.
4. आधुनिकता व उत्तर आधुनिकता, वसाहतवाद व उत्तर वसाहतवाद, अधिवासशास्त्रीय दृष्टी व वाचक प्रतिसाद सिद्धांत या आधुनिक समीक्षादृष्टींची जाण निर्माण करणे.
5. मानसशास्त्रीय व समाजशास्त्रीय पद्धती यांचे उपयोजन करून निवडक साहित्यकृतींची समीक्षा करणे.

• **घटक विश्लेषण -**

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	उपयोजित साहित्यसमीक्षा: पद्धती	01	15
	1.1 मानसशास्त्रीय समीक्षा: स्वरूप, वैशिष्ट्ये व मर्यादा 1.2 आदिबंधात्मक समीक्षा: स्वरूप, वैशिष्ट्ये व मर्यादा 1.3 रूपवादी समीक्षा: स्वरूप, वैशिष्ट्ये व मर्यादा		
2.	उपयोजित साहित्यसमीक्षा: पद्धती	01	15
	2.1 समाजशास्त्रीय समीक्षा: स्वरूप, वैशिष्ट्ये व मर्यादा 2.2 मार्क्सवादी समीक्षा: स्वरूप, वैशिष्ट्ये व मर्यादा 2.3 स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप, वैशिष्ट्ये व मर्यादा		
3.	साहित्यसमीक्षा: आधुनिक संदर्भ	01	15
	3.1 आधुनिकता व उत्तर आधुनिकता 3.2 वसाहतवाद व उत्तर वसाहतवाद 3.3 अधिवासशास्त्रीय दृष्टी व वाचक प्रतिसाद सिद्धांत		
4.	साहित्यसमीक्षा पद्धती: उपयोजन	01	15
	4.1 मानसशास्त्रीय समीक्षापद्धतीने 'बॅरिस्टर अनिरुद्ध धोपेश्वरकर' (भाऊ पाध्ये, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई) या कादंबरीची समीक्षा		

	<p>4.2 समाजशास्त्रीय समीक्षापद्धतीने 'नंतर आलेले लोक' (अरुण काळे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई) या कवितासंग्रहातील खालील कवितांची समीक्षा-</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'नंतर आलेले लोक', पृ. ६-७ • 'सनातन मोडस ऑपरेंडी', पृ. १२-१३ • 'लहानीबाय: लार्जर देंन लाईफ', पृ. २५-२९ • 'तू मदरबोर्ड माझ्या संगणकाचा', पृ. ३७-३८ • 'बारकोडीगवाल्या मुली', पृ. ५२-५५ • 'माहितीचे माहितगार', पृ. ७२-७३ • 'एकाची होत नाही कंपनी', पृ. ९३-९५ • 'मल्टीलूटालुटीचा झिंग लपालपा', पृ. ९६-९७ 		
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• **साध्ये –**

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. साहित्यसमीक्षेच्या उपयोजित दृष्टीचे भान प्राप्त होईल.
2. मानसशास्त्रीय, आदिबंधात्मक, रूपवादी समीक्षापद्धतींचे स्वरूप, त्यांची वैशिष्ट्ये व त्यांच्या मर्यादा यांचे आकलन होईल.
3. समाजशास्त्रीय, मार्क्सवादी, स्त्रीवादी समीक्षापद्धतींचे स्वरूप, त्यांची वैशिष्ट्ये व त्यांच्या मर्यादा यांचे आकलन होईल.
4. आधुनिकता व उत्तर आधुनिकता, वसाहतवाद व उत्तर वसाहतवाद, अधिवासशास्त्रीय दृष्टी व वाचक प्रतिसाद सिद्धांत या आधुनिक समीक्षादृष्टींची जाण निर्माण होईल.
5. मानसशास्त्रीय व समाजशास्त्रीय पद्धती यांचे उपयोजन करून निवडक साहित्यकृतींची समीक्षा करता येईल.

• **संदर्भग्रंथ -**

1. समीक्षेची नवी रूपे – गंगाधर पाटील, मौज, मुंबई.
2. समीक्षामीमांसा – गंगाधर पाटील, मौज, मुंबई.
3. समीक्षेची नवी रूपे - गंगाधर पाटील, मॅजेस्टिक, मुंबई.
4. आधुनिक समीक्षा सिद्धांत – मिलिंद मालशे, अशोक जोशी, मौज, मुंबई.
5. टीकाविवेक – श्री. के. क्षीरसागर, पॉप्युलर, मुंबई.
6. साहित्यसमीक्षा: स्वरूप आणि विकास – ना. वा. गोडबोले, गं. ना. जोगळेकर
7. नवसमीक्षा: काही विचारप्रवाह (ह. श्री. शेणोलीकर गौरवग्रंथ) – संपा. गो. म. कुलकर्णी, मेहता, पुणे.
8. मराठी समीक्षेची वाटचाल – गो. म. कुलकर्णी. स्नेहवर्धन, पुणे.
9. साहित्य निर्मिती आणि समीक्षा – दि. के. बेडेकर

10. साहित्यशास्त्र: स्वरूप आणि समस्या – वसंत पाटणकर
11. वाङ्मयीन संज्ञाकोश – संपा. विजया राजाध्यक्ष
12. वाङ्मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश – संपा. प्रभा गणोरकर व इतर, भटकळ फौंडेशन, मुंबई.
13. टीका आणि टीकाकार – वा. भा. पाठक
14. वाङ्मयीन मूल्ये आणि जीवनमूल्ये – गं. ब. ग्रामोपाध्ये, व्हीनस, पुणे.
15. साहित्यमूल्य आणि अभिरुची – गो. मा. पवार, साकेत, औरंगाबाद.
16. निवडक मराठी समीक्षा – संपा. गो. मा. पवार, म. द. हातकणंगलेकर, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली.
17. विसाव्या शतकातील मराठी समीक्षा – संपा. विलास खोले, प्रतिमा, पुणे.
18. विदग्ध वाङ्मय – ह. ना. आपटे
19. मराठी समीक्षा – संपा. रा. श्री. जोग, वा. ल. कुलकर्णी, श्री. पु. भागवत, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.
20. मराठी टीका – संपा. वसंत दावतर, आलोचना, मुंबई.
21. मराठी समीक्षेची सद्यःस्थिती – वसंत आबाजी डहाके, पॉप्युलर, मुंबई.
22. मराठीतील कलावादी समीक्षा – वि. दा. वासमकर, अक्षरदीप, सांगली.
23. मराठी समीक्षेची वाटचाल – नीला पांढरे, उन्मेष, पुणे.
24. साहित्यातील विचारधारा – के. रं. शिरवाडकर
25. मानसशास्त्रीय समीक्षा – अ. वा. कुलकर्णी
26. आदिबंधात्मक समीक्षा – म. सु. पाटील, नीहारा, पुणे.
27. स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप आणि उपयोजन – अश्विनी धोंगडे
28. मार्क्सवादी साहित्यविचार – के. रं. शिरवाडकर, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.
29. साहित्याचे परिघ – निशिकांत ठकार
30. समीक्षेतील नव्या संकल्पना – संपा. मनोहर जाधव
31. साहित्य, समाज आणि संस्कृती – दिगंबर पाध्ये, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
32. स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा – शोभा पाटील
33. साहित्याचे संदर्भ – हरिश्चंद्र थोरात, मौज, मुंबई.
34. मराठीतील रूपनिष्ठ समीक्षा – सिद्धार्थ आगळे, स्नेहवर्धन, पुणे.
35. कवितेतील आधुनिकवाद – केशव सट्टे, शब्दालय, श्रीरामपूर.
36. समीक्षापद्धती: सिद्धांत आणि उपयोजन – संपा. रवींद्र ठाकूर, नंदकुमार मोरे, पद्मगंधा, पुणे.
37. समीक्षा: पद्धती आणि उपयोजन – संपा. वासुदेव वले, प्रशांत, जळगाव.
38. साठोत्तरी मराठी समीक्षा – संपा. केशव सट्टे, गोमंतक मराठी अकादमी, पणजी.
39. स्त्रीवादी समीक्षा: संकल्पना आणि उपयोजन – संपा. मंगला वरखेडे, का. स. वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.
40. अब्राहमणी साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र – शरद पाटील, सुगावा, पुणे.
41. जीवन आणि साहित्य – शरच्चंद्र मुक्तिबोध, अभिनव, मुंबई.

42. सृष्टी, सौंदर्य आणि साहित्यमूल्य – शरच्चंद्र मुक्तिबोध, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
43. सौंदर्यमीमांसा – रा. भा. पाटणकर, इस्थे. सो. आणि मौज, मुंबई.
44. सौंदर्य आणि साहित्य – बा. सी. मर्ढेकर, मौज, मुंबई.
45. सौंदर्यानुभव – प्रभाकर पाध्ये, मौज, मुंबई.
46. निवडक रा. ग. जाधव – प्रतिमा, पुणे.
47. कविता आणि प्रतिमा – सुधीर रसाळ, मौज, मुंबई.
48. कलाकृती आणि समीक्षा – गंगाधर पाटील, मॅजेस्टिक, मुंबई.
49. संहितासमीक्षा व पारिभाषिक संज्ञा – वसंत दावतर, महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळ, मुंबई.
50. समीक्षा विशेषांक, ललित, एप्रिल २०१३.
51. माझ्या वर्तमानाची नोंद: अधिवासशास्त्रीय समीक्षा (लेख) – फुला बागुल, कविता-रती, ऑगस्ट २०१४.
52. भाऊ पाध्ये यांची कादंबरी – राजन गवस
53. कादंबरी: स्वरूप व समस्या – द. भि. कुलकर्णी
54. अरुण काळे: व्यक्ती आणि वाङ्मय – संपा. मोतीराम कटारे, गंगाधर अहिरे
55. अरुण काळे विशेषांक, नवाक्षर दर्शन, संपा. प्रवीण बांदकेर, सावंतवाडी
56. 'नंतर आलेले लोक' (लेख) - देवानंद सोनटक्के, सर्वधारा, जुलै-ऑगस्ट २०१२.
57. इतिहासावरचा विषाणू दाखविणारी कविता: 'नंतर आलेले लोक' (लेख) – रंगनाथ पठारे, कविता-रती, सप्टेंबर ते डिसेंबर २००७.
58. 'नंतर आलेले लोक: एक आकलन' (लेख) – वसंत पाटणकर, कविता-रती, सप्टेंबर ते डिसेंबर २०१२.

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
मानव्यविज्ञान विद्याशाखा
Choice Based Credit System
एम्. ए. मराठी
सत्र पहिले व दुसरे
(शैक्षणिक वर्ष 2021 - 2022 पासून लागू)

सत्र पहिले
PG MAR 103
आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार – कथा
(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. वाङ्मयप्रकारांच्या वर्गीकरणामागील भूमिका व तत्त्वे जाणून घेणे.
2. गद्य व पद्य वाङ्मयप्रकारांचा परिचय करून घेणे.
3. कथा या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप व घटक यांविषयी जाणून घेणे. कथेच्या निर्मितीप्रक्रियेचे आकलन करून घेणे.
4. लघुकथा या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप जाणून घेणे.
5. लघुकथा लेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या लघुकथालेखनाच्या परामर्शाधारे जाणून घेणे.
6. दीर्घकथा या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप जाणून घेणे.
7. दीर्घकथा लेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या दीर्घकथालेखनाच्या परामर्शाधारे जाणून घेणे.
8. लघुकथा व दीर्घकथा यांच्या अभ्यासाची दृष्टी प्राप्त करून घेणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	वाङ्मयप्रकार: सैद्धांतिक चर्चा	01	12
	1.1 वाङ्मयप्रकार: भूमिका, वर्गीकरणाची तत्त्वे व दृष्टिकोन		
	1.2 वाङ्मयप्रकारांचे परस्परांशी नाते		
	1.3 गद्य व पद्य वाङ्मयप्रकार: स्थूल परिचय		
2.	प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकार: कथा	01	15
	2.1 कथा: संकल्पना व स्वरूप		
	2.2 कथेचे घटक		
	2.3 कथेची निर्मितीप्रक्रिया		

3.	प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकार: लघुकथा 3.1 लघुकथा: संकल्पना व स्वरूप 3.2 मराठी लघुकथा (ना. सी. फडके, वि. स. खांडेकर, दिवाकर कृष्ण, य. गो. जोशी, ग. त्र्यं. माडखोलकर या प्रमुख कथाकारांच्या लघुकथालेखनाचा परामर्श) 3.3 निवडक लघुकथांचा अभ्यास: <ul style="list-style-type: none"> • 'पाच कथाकार' (संपा. वि. स. खांडेकर, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे) या पुस्तकातील खालील लघुकथांचा अभ्यास- <ol style="list-style-type: none"> १. 'मृणालिनीचे लावण्य' (दिवाकर कृष्ण) २. 'जांभळीची शाळा-तपासणी' (वि. स. खांडेकर) ३. 'सुपारी' (य. गो. जोशी) ४. 'अतिथीदेवो भव' (वामन चोरघडे) 	01	15
4.	प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकार: दीर्घकथा 4.1 दीर्घकथा: संकल्पना व स्वरूप 4.2 मराठी दीर्घकथा (जी. ए. कुलकर्णी, राजेंद्र बनहट्टी, भारत सासणे, आशा बगे, सानिया, जी. के. ऐनापुरे, राजन खान, जयंत पवार, मोनिका गजेंद्रगडकर या प्रमुख कथाकारांच्या दीर्घकथालेखनाचा परामर्श) 4.3 निवडक दीर्घकथांचा अभ्यास: <ul style="list-style-type: none"> • 'दाट काळा पाऊस' (दाट काळा पाऊस, भारत सासणे, मॅजेस्टिक पब्लिशिंग हाऊस, मुंबई, पृ. १४१-२०९) • 'प्रतीती' (प्रतीती, सानिया, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, पृ. ३७-१०९) 	01	15
एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका		04	60

• साध्ये –

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. वाङ्मयप्रकारांच्या वर्गीकरणामागील भूमिका व तत्त्वे समजतील.
2. गद्य व पद्य वाङ्मयप्रकारांचा परिचय होईल.
3. कथा या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप व घटक यांविषयी सुस्पष्ट कल्पना येईल. कथेच्या निर्मितीप्रक्रियेचे आकलन होईल.
4. लघुकथा या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप स्पष्ट होईल.
5. लघुकथा लेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या लघुकथालेखनाच्या परामर्शाधारे समजतील.

6. दीर्घकथा या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप स्पष्ट होईल.
7. दीर्घकथा लेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या दीर्घकथालेखनाच्या परामर्शाधारे समजतील.
8. लघुकथा व दीर्घकथा यांच्या अभ्यासाची दृष्टी प्राप्त होईल.

सत्र दुसरे

PG MAR 203

आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार: कादंबरी

(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. कादंबरी या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप व घटक यांविषयी जाणून घेणे. कादंबरीच्या निर्मितीप्रक्रियेचे आकलन करून घेणे.
2. कादंबरीच्या प्रमुख प्रकारांचा परिचय करून घेणे आणि मराठीतील कादंबरीविषयक विचारांचा परामर्श घेणे.
3. लघुकादंबरी या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप जाणून घेणे.
4. लघुकादंबरी लेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या लघुकादंबरीलेखनाच्या परामर्शाधारे जाणून घेणे.
5. कादंबरीतील प्रयोगशीलतेचे स्वरूप जाणून घेणे.
6. प्रयोगशील कादंबरीलेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या कादंबरीलेखनाच्या परामर्शाधारे जाणून घेणे.
7. लघुकादंबरी व प्रयोगशील कादंबरी यांच्या अभ्यासाची दृष्टी प्राप्त करून घेणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकार: कादंबरी	01	15
	1.1 कादंबरी: संकल्पना व स्वरूप		
	1.2 कादंबरीचे घटक		
	1.3 कादंबरीची निर्मितीप्रक्रिया		
2.	प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकार: कादंबरी	01	15
	2.1 कादंबरीचे प्रमुख प्रकार: आशयानुसार (पौराणिक, ऐतिहासिक, सामाजिक, चरित्रात्मक, आत्मचरित्रात्मक या प्रकारांचे स्वरूप)		
	2.2 कादंबरीचे प्रमुख प्रकार: प्रवृत्तीनुसार (अस्तित्ववादी, मनोविश्लेषणात्मक, ग्रामीण, दलित, महानगरीय,		

	स्त्रीवादी, आदिवासी, लोकप्रिय या प्रकारांचे स्वरूप) 2.3 मराठीतील कादंबरीविचार: का. बा. मराठे, वि. का. राजवाडे, नरहर कुरंदकर, चंद्रकांत बांदिवडेकर, भालचंद्र नेमाडे, हरिश्चंद्र थोरात यांनी कादंबरीसंबंधी मांडलेले विचार		
3.	प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकार: लघुकादंबरी 3.1 लघुकादंबरी: संकल्पना व स्वरूप 3.2 मराठी लघुकादंबरी (बाबुराव बागुल, केशव मेश्राम, गौरी देशपांडे, मिलिंद बोकील या प्रमुख लेखकांच्या लघुकादंबरीलेखनाचा परामर्श) 3.3 प्रातिनिधिक लघुकादंबरीचा अभ्यास- • 'सूड' (बाबुराव बागुल, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई)	01	15
4.	प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकार: प्रयोगशील कादंबरी 4.1 कादंबरीतील प्रयोगशीलतेचे स्वरूप 4.2 मराठीतील प्रयोगशील कादंबरीलेखनाचा परामर्श 4.3 प्रातिनिधिक प्रयोगशील कादंबरीचा अभ्यास- • 'नामुष्कीचे स्वगत' (रंगनाथ पठारे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर)	01	15
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• साध्ये –

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. कादंबरी या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप व घटक यांविषयी सुस्पष्ट कल्पना ये. कादंबरीच्या निर्मितीप्रक्रियेचे आकलन होईल.
2. कादंबरीच्या प्रमुख प्रकारांचा परिचय होईल आणि मराठीतील कादंबरीविषयक विचारांची समज विकसित होईल.
3. लघुकादंबरी या प्रमुख गद्य वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना, त्याचे स्वरूप समजेल.
4. लघुकादंबरी लेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या लघुकादंबरीलेखनाच्या परामर्शाद्वारे लक्षात येतील.
5. कादंबरीतील प्रयोगशीलतेचे स्वरूप सुस्पष्ट होईल.
6. प्रयोगशील कादंबरीलेखनाची वैशिष्ट्ये प्रमुख लेखकांच्या कादंबरीलेखनाच्या परामर्शाद्वारे लक्षात येतील.
7. लघुकादंबरी व प्रयोगशील कादंबरी यांच्या अभ्यासाची दृष्टी प्राप्त होईल.

• संदर्भग्रंथ-

1. साहित्य: अध्यापन आणि प्रकार (वा. ल. कुलकर्णी गौरवग्रंथ) – संपा. श्री. पु. भागव, मंगेश पाडगावकर व इतर, मौज व पॉप्युलर, मुंबई.
2. वाङ्मयप्रकार: संकल्पना व स्वरूप (विजय निंबाळकर गौरवग्रंथ) – संपा. आनंद वास्कर, अन्वय, पुणे.
3. 'वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना'(लेख), चंद्रशेखर जहागिरदार, वाङ्मयाचे अध्यापन, संपा. वा. पु. गिंडे. द. दि. पुंडे, मेहता, पुणे.
4. मराठी कथा: उद्गम आणि विकास – इंदुमती शेवडे, सौमय्या, मुंबई.
5. कथा: संकल्पना आणि समीक्षा – सुधा जोशी, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ व मौज, मुंबई.
6. मराठी कथा: रूप आणि परिसर – म. द. हातकणंगलेकर, सुपर्ण, पुणे.
7. मराठी कथासाहित्य – म. ना. अदवंत, नीहारा, पुणे.
8. मराठी कथेची स्थितिगती – अजंली सोमण, प्रतिमा, पुणे.
9. मराठीतील काही कथाकार – म. ना. अदवंत, अनमोल, पुणे.
10. मराठी कथा: विसावे शतक – संपा. के. ज. पुरोहित, सुधा जोशी, मॅजेस्टिक, मुंबई.
11. मराठी कथा: मूल्य आणि व्हास – जी. के. ऐनापुरे, ललित पब्लिकेशन, मुंबई.
12. दीर्घकथा: संकल्पना आणि स्वरूप – मदन कुलकर्णी, विजय प्रकाशन, नागपूर.
13. कथा: स्वरूप आणि रचना – राजन गवस, मंगला वरखेडे, य. च. म. मु. वि., नाशिक.
14. 'कादंबरी', राजवाडे लेखसंग्रह – साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली.
15. कादंबरी – ल. ग. जोग, चिरंजीव ग्रंथ प्रकाशन, पुणे.
16. मराठी कादंबरीचे पहिले शतक – कुसुमावती देशपांडे, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई.
17. मराठी कादंबरी: तंत्र आणि विकास – प्र. वा. बापट, ना. वा. गोडबोले, व्हीनस, पुणे.
18. धार आणि काठ – नरहर कुरुंदकर, देशमुख आणि कं., पुणे.
19. टीकास्वयंवर – भालचंद्र नेमाडे, साकेत, औरंगाबाद.
20. नवकादंबरी – विलास सारंग
21. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी – उषा हस्तक, साहित्यसेवा, औरंगाबाद.
22. कादंबरी: आकलन आणि विश्लेषण – दिलीप धोंडगे, य. च. म. मु. वि., नाशिक.
23. कादंबरी: एक वाङ्मयप्रकार – जान्हवी संत, मोघे, कोल्हापूर.
24. सत्त्वाची भाषा – रंगनाथ पठारे, शब्दालय, श्रीरामपूर.
25. कादंबरीविषयी – हरिश्चंद्र थोरात, पद्मगंधा, पुणे.
26. मूल्यभानाची सामग्री – हरिश्चंद्र थोरात, शब्द, मुंबई.
27. आजची मराठी कादंबरी: नोंदी आणि निरीक्षणे – रंगनाथ पठारे, शब्दालय, श्रीरामपूर.
28. मराठी कादंबरी : आशय आणि आविष्कार – दत्ता घोलप, अक्षरवाङ्मय, पुणे.
29. समकालीन मराठी कादंबरी – गणेश मोहिते, जनशक्ती वाचक चळवळ, औरंगाबाद.

30. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी – संपा. विलास खोले, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
31. मराठी कादंबरी: तत्त्व आणि सिद्धांत – गोमटेश्वर पाटील, दर्या, पुणे.
32. मराठी कादंबरीची उपयोजित समीक्षा - गोमटेश्वर पाटील, दर्या, पुणे.
33. लघुकादंबरीचे साहित्य स्वरूप – स्वाती कर्वे, प्रतिमा, पुणे.
34. मराठी ग्रामीण कादंबरी – रवींद्र ठाकूर, स्नेहवर्धन, पुणे.
35. मराठी कादंबरी: चिंतन आणि समीक्षा – चंद्रकांत बांदिवडेकर, मेहता, पुणे.
36. अस्तित्ववाद आणि मराठी कादंबरी – रेखा इनामदार साने, राजहंस, पुणे.
37. भारत सासणे यांच्या निवडक कथा – संपा. प्रिया जामकर, मॅजेस्टिक, मुंबई.
38. तप्त प्रवाह (निवडक भारत सासणे) – संपा. प्रदीप कर्णिक, चंद्रकांत भोंजळ, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
39. कादंबरी आकृतिबंध आणि भारत सासणे – रमेश धोंगडे, दिलीपराज, पुणे.
40. संपादित सानिया (सानिया यांच्या निवडक कथा) – संपा. रेखा इनामदार साने, वंदना बोकील कुलकर्णी, राजहंस, पुणे.
41. वाटा आणि मुक्काम – आशा बगे, भारत सासणे, मिलिंद बोकील, सानिया, मौज, मुंबई.
42. समग्र लेखक बाबुराव बागुल – संपा. कृष्णा किरवले, प्रतिमा, पुणे.
43. बाबुराव बागुल यांच्या साहित्याचा चिकित्सक अभ्यास – नाझरेथ मिस्किटा, डिंपल, मुंबई.
44. बाबुराव बागुल: व्यक्ती आणि वाङ्मय – सुखदेव ढाणके, स्वरूप, औरंगाबाद.
45. नामुष्कीचे स्वगत: प्रातिनिधिक समीक्षा – संपा. गजानन अपिने, शब्दालय, श्रीरामपूर.
46. मराठीतील प्रयोगशील कादंबरी आणि श्याम मनोहर - किशोर सानप, बजाज, अमरावती.
47. तिरकसपणातील सरळता – राजन गवस, शब्दालय, श्रीरामपूर.
48. कादंबरीच्या निर्मितीचा सूत्रशोध – संपा. एकनाथ पाटील, दक्षिण महाराष्ट्र साहित्य सभा, कोल्हापूर.
49. आस्थेचे प्रश्न – रंगनाथ पटारे, शब्दालय, श्रीरामपूर.
50. कादंबरी – पंडित टापरे, पद्मगंधा, पुणे.
51. मराठी कादंबरी-समीक्षा – तानाजी राऊ पाटील, डायमंड, पुणे.
52. मराठी दलित कादंबरीची अभिनव वाटचाल – सुशीला ढगे
53. 'खेळ' कादंबरी विशेषांक, जून २०१४.
54. 'अक्षरपेरणी', कादंबरी विशेषांक

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
मानव्यविज्ञान विद्याशाखा
Choice Based Credit System
एम्. ए. मराठी
सत्र पहिले व दुसरे
(शैक्षणिक वर्ष 2021 - 2022 पासून लागू)

सत्र पहिले

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका

PG MAR 104 (A)

विशिष्ट लेखकाचा अभ्यास – महात्मा जोतिबा फुले
(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचे आकलन करून घेणे.
2. महात्मा जोतिबा फुले यांची वैचारिक जडणघडण आणि त्यांचे एकंदर कार्य जाणून घेणे.
3. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या काव्यलेखनाचा अभ्यास करणे.
4. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या नाटकाचा व वैचारिक लेखनाचा अभ्यास करणे.
5. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या निवडक स्फुट लेखनाचा अभ्यास करणे.
6. एक लेखक म्हणून महात्मा जोतिबा फुले यांच्या साहित्यनिर्मितीचे मूल्यमापन करणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	महात्मा जोतिबा फुले: काळ, कार्य व भूमिका	01	15
	1.1 महात्मा जोतिबा फुले यांचा जीवनपट		
	1.2 महात्मा जोतिबा फुले यांची जडणघडण आणि तत्कालीन काळ (एकोणिसाव्या शतकातील राजकीय, सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, आर्थिक स्थितिगती)		
	1.3 महात्मा जोतिबा फुले: पाश्चात्य व भारतीय तत्त्वज्ञानाचा प्रभाव		
	1.4 महात्मा जोतिबा फुले: कार्य व भूमिका		
	• शिक्षण-स्त्रीशिक्षण व स्त्रीजीवनविषयक सुधारणा		
	• शेती व शेतकरी		

	<ul style="list-style-type: none"> • सत्यशोधक समाज • धर्म-जात सुधारणा • इतिहासाची पुनर्मांडणी 		
2.	महात्मा जोतिबा फुले: काव्यलेखन 2.1 'अखंड': आशय व रचनाविशेष <ul style="list-style-type: none"> • 'जोती म्हणे (म. फुलेकृत निवडक अखंड रचना)' – भास्कर चंदनशिव, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद. 2.2 छत्रपती शिवाजी महाराजांचा पोवाडा: आशय व रचनाविशेष <ul style="list-style-type: none"> • छत्रपती शिवाजी महाराजांचा पोवाडा - शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर. 	01	15
3.	महात्मा जोतिबा फुले: वैचारिक लेखन 3.1 'शेतकऱ्याचा असूड': आशय व रचनाविशेष <ul style="list-style-type: none"> • 'शेतकऱ्याचा असूड'- संपादन व प्रस्तावना: नागनाथ कोत्तापल्ले, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे. 3.2 'सार्वजनिक सत्यधर्म': आशय व रचनाविशेष <ul style="list-style-type: none"> • 'सार्वजनिक सत्यधर्म' – संपा. प्रल्हाद लुलेकर, विद्या बुक्स पब्लिशर्स, औरंगाबाद. 	01	15
4.	महात्मा जोतिबा फुले: नाटक व स्फुट लेखन 4.1 नाटक: 'तृतीयरत्न' आशय व रचनाविशेष <ul style="list-style-type: none"> • 'तृतीय रत्न' – संपा. दत्ता भगत, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर. 4.2 स्फुट लेखन: <ul style="list-style-type: none"> • 'मराठी ग्रंथकार सभेस पत्र': आशय व लेखनविशेष 	01	15
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• साध्ये –

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचे आकलन होईल.
2. महात्मा जोतिबा फुले यांची वैचारिक जडणघडण आणि त्यांचे एकंदर कार्य ध्यानात येईल.
3. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या काव्यलेखनाची वैशिष्ट्यपूर्णता लक्षात येईल.
4. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या नाटकाचा व वैचारिक लेखनाचा अभ्यास होईल.
5. महात्मा जोतिबा फुले यांच्या निवडक स्फुट लेखनाचे निराळेपण ध्यानात येईल.
6. एक लेखक म्हणून महात्मा जोतिबा फुले यांच्या साहित्यनिर्मितीचे मूल्यमापन करण्याची दृष्टी प्राप्त होईल.

• **संदर्भग्रंथ -**

1. महात्मा फुले समग्र वाङ्मय – संपा. य. दि. फडके, महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळ, मुंबई.
(<http://msblc.maharashtra.gov.in/pdf/newpdf/next20/%E0%A4%AE%E0%A4%B9%E0%A4%BE%E0%A4%A4%E0%A5%8D%E0%A4%AE%E0%A4%BE%20%E0%A4%AB%E0%A5%81%E0%A4%B2%E0%A5%87%20%E0%A4%B8%E0%A4%AE%E0%A4%97%E0%A5%8D%E0%A4%B0%20%E0%A4%B5%E0%A4%BE%E0%A4%99%E0%A5%8D%E0%A4%AE%E0%A4%AF.pdf>)
2. महात्मा फुले व्यक्तित्व आणि विचार – गं. बा. सरदार, ग्रंथाली, मुंबई.
3. महात्मा जोतीराव फुले – धनंजय कीर, पॉप्युलर, मुंबई.
4. महात्मा फुले गौरव ग्रंथ – संपा. पी. बी. सावंत, महाराष्ट्र राज्य शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
5. तारतम्य – स. गं. मालशे
6. महात्मा फुले: वारसा आणि वसा – भा. ल. भोळे, साकेत, औरंगाबाद.
7. महात्मा जोतीराव फुले – पंढरीनाथ सीताराम पाटील
8. महात्मा जो तिबा फुले – सुमती पाटील, शब्दालय, श्रीरामपूर.
9. आम्ही पाहिलेले फुले – संपा. हरी नरके, महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळ, मुंबई.
10. महात्मा फुले आणि सांस्कृतिक संघर्ष – भारत पाटणकर, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
11. जोतिपर्व – नागनाथ कोत्तापल्ले, स्वरूप, औरंगाबाद.
12. भूमी आणि भूमिका – भास्कर चंदनशिव, साकेत, औरंगाबाद.
13. वैदिक धर्मपरंपरा आणि महात्मा जोतीराव फुले – गजमल माळी
14. महात्मा जोतीराव फुले: विचार आणि वाङ्मय – श्रीराम गुंदेकर, प्रतिमा प्रकाशन, कोल्हापूर.
15. क्रांतिजागर (महात्मा फुले यांची समग्र कविता) – संपा. रवींद्र ठाकूर, स्नेहवर्धन, पुणे.
16. महात्मा फुले यांची कविता: निवडक अखंड रचना – संपा. दादा गोरे, प्रतिमा, पुणे.
17. तृतीयरत्न: एक आकलन – प्रवीण बनसोडे
18. जोतिरावांची समता संकल्पना – भास्कर लक्ष्मण भोळे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
19. महात्मा फुले यांचे शैक्षणिक कार्य – तानाजी ठोंबरे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
20. महात्मा फुले आणि शेतकरी चळवळ – अशोक चौसाळकर, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
21. महात्मा फुले आणि धर्म – आ. ह. साळुंखे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
22. महात्मा जोतिराव फुले यांचे शेतीविषयक विचार – संपा. नूतन विभुते, मनोविकास, पुणे.
23. महात्मा फुले आणि शेतकरी चळवळ – सुगावा, पुणे.
24. महात्मा जोतिराव फुले सार्वजनिक सत्यधर्म – संपा. विश्वनाथ शिंदे
25. महात्मा फुले आणि सत्यशोधक चळवळ – मा. प. बागडे
26. महात्मा फुले यांचा शोध आणि बोध – रा. ना. चव्हाण

27. Mahatma Phule: Literature and It's Social Impact – M. S. Pagare, Padmgandha Prakashan, Pune.
28. महात्मा फुले साहित्य आणि चळवळ – हरि नरके
29. शेतकऱ्याचा असूडः शतकाचा मुजरा – शरद जोशी, शेतकरी प्रकाशन, अलिबाग.

सत्र दुसरे

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका

PG MAR 204 (A)

लिंगभाव आणि मराठी साहित्य

(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. लिंगभाव संकल्पनेचे आकलन करून घेणे.
2. लिंगभावाच्या जडणघडणीच्या प्रक्रियेचे स्वरूप समजून घेणे.
3. लिंगभावाच्या अभ्यासकक्षांचा परिघ जाणून घेणे.
4. स्त्रीवाद, पुरुष अभ्यास, लैंगिक अल्पसंख्याक (तृतीयपंथी) या संकल्पना सुस्पष्ट करून घेणे.
5. स्त्रीवादाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव जाणून घेणे आणि निवडक साहित्यकृतीच्या स्त्रीवादी आकलनाची दृष्टी प्राप्त करून घेणे.
6. पुरुषभान व्यक्त करणाऱ्या साहित्याचा परामर्श घेणे आणि निवडक साहित्यकृतीच्या अभ्यासातून पुरुषभान ही संकल्पना सुस्पष्ट करून घेणे.
8. तृतीयपंथीयांच्या साहित्याचा परामर्श घेणे आणि निवडक साहित्यकृतीच्या अभ्यासातून तृतीयपंथीयांच्या जाणिवांचे आकलन करून घेणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	लिंगभाव: संकल्पना व स्वरूपविशेष	01	15
	1.1 लिंगभाव: संकल्पना 1.2 लिंगभावाची जडणघडण: सामाजिक-सांस्कृतिक प्रक्रिया <ul style="list-style-type: none"> • पितृसत्ता / पुरुषसत्ता आणि लिंगभावाची जडणघडण • लिंगभाव: स्त्रीत्व आणि पुरुषत्व यांची जडणघडण 1.3 लिंगभाव: अभ्यासकक्षा <ul style="list-style-type: none"> • स्त्रीअभ्यास (स्त्रीवाद) • पुरुष अभ्यास • लैंगिक अल्पसंख्याक - तृतीयपंथी (LGBTIQ) • जात आणि लिंगभाव, श्रम आणि लिंगभाव 		

2.	<p>स्त्रीवाद: संकल्पना आणि साहित्य</p> <p>2.1 स्त्रीवाद : संकल्पना व स्वरूप</p> <p>2.2 स्त्रीवाद: वैचारिक भूमिका</p> <ul style="list-style-type: none"> • पाश्चात्य स्त्रीवादी चळवळी व विचारवंतांचे लेखन • मराठीतील स्त्रीवादी चिंतन: महात्मा फुले, ताराबाई शिंदे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, शरद पाटील यांची वैचारिक मांडणी • महाराष्ट्रातील स्त्रीवादी चळवळीचा परामर्श (१९७५ नंतरच्या स्त्रीवादी संस्था, संघटना, आंदोलने व नियतकालिके यांचा स्थूल परिचय) <p>2.3 स्त्रीवादाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव (सन १९७५ नंतरच्या स्त्रियांच्या कविता, कादंबरी, आत्मचरित्र लेखनातील स्त्रीवादी जाणिवांचा परामर्श)</p> <p>2.4 निवडक साहित्यकृतीचा अभ्यास -</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'निळ्या डोळ्यांची मुलगी' (शिल्पा कांबळे, शब्द पब्लिकेशन्स, मुंबई) 	01	15
3.	<p>पुरुष अभ्यास: संकल्पना आणि साहित्य</p> <p>3.1 पुरुष अभ्यास: संकल्पना</p> <p>3.2 पुरुष अभ्यास: वैचारिक भूमिका</p> <ul style="list-style-type: none"> • पुरुषभान: स्त्री-पुरुष सहजीवनाचा आधार • स्त्री-पुरुष समतेच्या चळवळीतील पुरुषांचा सहभाग ('मावा', 'पुरुष उवाच' या संस्थांचे कार्य) <p>3.3 निवडक लेखनाचा अभ्यास-</p> <p>'प्रश्न पुरुषभानाचे' (संपा. गीताली वि. म., मुकुंद किर्दत, रवींद्र र. पं., हरीश सदानि, डायमंड पब्लिकेशन्स, पुणे)</p> <p>या पुस्तकातील खालील लेखांचा अभ्यास -</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'प्रथम पुरुषी (?)' - सुनील सुकथनकर • 'लिंगभावाचं राजकारण' - मकरंद साठे • 'असाही एक प्रवास' - अभय गुलाबचंद कांता • 'पुरुष-प्रश्न व आपण सर्व' - रवींद्र रुक्मिणी पंढरीनाथ 	01	15
4.	<p>लैंगिक अल्पसंख्याक - तृतीयपंथी (LGBTIQ): संकल्पना आणि साहित्य</p> <p>4.1 लैंगिक अल्पसंख्याक - तृतीयपंथी (LGBTIQ): संकल्पना</p> <p>4.2 तृतीयपंथी अभ्यास: वैचारिक भूमिका</p> <ul style="list-style-type: none"> • तृतीयपंथी: धर्म-संस्कृतीचा दृष्टिकोन, वैज्ञानिक दृष्टीतून विचार 	01	15

	<ul style="list-style-type: none"> • तृतीयपंथीयांचा संघर्ष: जगभरातील आंदोलने, कायदेशीर लढाया व निर्णय, कार्यरत संस्था-संघटना <p>4.3 तृतीयपंथीयांच्या मराठीतील साहित्याचा परामर्श</p> <p>4.4 निवडक साहित्यकृतीचा अभ्यास -</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'मी हिजडा...मी लक्ष्मी !' (लक्ष्मीनारायण त्रिपाठी, शब्दांकन: वैशाली रोडे), मनोविकास प्रकाशन, पुणे. 		
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• साध्ये —

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. लिंगभाव संकल्पनेचे आकलन होईल आणि लिंगभाव जडणघडण प्रक्रिया समजेल.
2. लिंगभावाच्या अभ्यासकक्षांची जाण निर्माण होईल.
3. स्त्रीवाद, पुरुष अभ्यास, लैंगिक अल्पसंख्याक (तृतीयपंथी) या संकल्पना सुस्पष्ट होतील व त्यांची प्रमुख सूत्रे ध्यानात येतील.
4. स्त्रीवादाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव लक्षात येईल आणि निवडक साहित्यकृतीच्या स्त्रीवादी आकलनाची दृष्टी प्राप्त होईल.
5. पुरुषभान व्यक्त करणाऱ्या साहित्याचे स्वरूप समजेल आणि निवडक साहित्यकृतीच्या अभ्यासातून पुरुषभान ही संकल्पना अधिक सुस्पष्ट होईल.
6. तृतीयपंथीयांच्या साहित्याचे स्वरूप लक्षात येईल आणि निवडक साहित्यकृतीच्या अभ्यासातून तृतीयपंथीयांच्या जाणिवांचे आकलन होईल.

• संदर्भग्रंथ —

1. लिंगभाव समजून घेताना.. — कमला भसीन, भाषांतर: श्रुती तांबे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई. (सॉफ्ट कॉपी उपलब्ध - <http://www.arvindguptatoys.com/arvindgupta/mar-bhasin-lingbhav.pdf>)
2. पितृसत्ता व स्त्रीमुक्ती — वंदना सोनाळकर, शर्मिला रेगे, क्रांतिसिंह नाना पाटील अकादमी, सातारा.
3. स्त्री-पुरुष — छाया दातार, ग्रंथाली, मुंबई.
4. स्त्रिया आणि लिंगभाव — जयश्री महाजन, अथर्व, जळगाव.
5. लिंगभाव: समाज आणि शिक्षण — संगीता र. बिन्हाडे, नभ प्रकाशन
6. लिंगभाव, शाळा आणि समाज — बी. पी. मरजे, युवराज पवार, प्रशांत, जळगाव.
7. लिंगभाव, विद्यालय आणि समाज — रंजना सोनवणे, शैलजा भंगाळे, प्रशांत, जळगाव.
8. लिंगभाव का मानववैज्ञानिक अन्वेषण: प्रतिच्छेदी क्षेत्र — लीला दुबे, वाणी प्रकाशन, दिल्ली.

9. लिंगभाव व पर्यावरणविषयक चर्चा – बिना अग्रवाल, रावत, जयपूर.
10. स्त्रीपुरुष तुलना (ताराबाई शिंदे) – संपा. विलास खोले, प्रतिमा, पुणे.
11. हिंदू संस्कृती आणि स्त्री – आ. ह. साळुंखे
12. दलित स्त्रीवादी भूमिदृष्टीच्या दिशेने विभिन्नत्वाच्या संकल्पनेची चिकित्सा (लेख) – शर्मिला रेगे, समकालीन साहित्यचर्चा (नागनाथ कोत्तापल्ले गौरवग्रंथ), संपा. मनोहर जाधव, श्रीकांत देशमुख, प्रतिमा, पुणे, पृ. क्र. ६५-८४.
13. संदर्भासहित स्त्रीवाद - स्त्रीवादाचे समकालीन चर्चाविश्व – संपा. वंदना भागवत, अनिल सपकाळ, गीताली वि. म., शब्द, मुंबई.
14. मराठी स्त्री – दु. का. संत, पद्मगंधा, पुणे.
15. भारतीय समाज आणि स्त्री – ज्योती लांजेवार, सुगावा, पुणे.
16. स्त्री प्रश्नांची चर्चा – प्रतिभा रानडे, पॉप्युलर, मुंबई.
17. भारतीय स्त्रीजीवन – गीता साने, मौज, मुंबई.
18. स्त्रीवाद – सीमा साखरे, सीमा प्रकाशन, नागपूर.
19. स्त्रीचे समाजातील स्थान आणि भूमिका – कमल पाध्ये, समाजवादी परिषद, पुणे.
20. स्त्री चळवळीची वाटचाल – कमल भागवत, प्रगती, पुणे.
21. स्त्री-पुरुष नातेसंबंध – संपा. सुमती लांडे, शब्दालय, श्रीरामपूर.
22. स्त्रीवादी सामाजिक विचार – विद्युत भागवत
23. स्त्रीजन्माची वाटचाल – विद्युत भागवत
24. स्त्रीवाद: एक दृष्टिक्षेप – अरुणा सबाने, आकांक्षा, नागपूर.
25. महाराष्ट्रातील स्त्रीविषयक सुधारणावादाचे सत्ताकारण – नारायण भोसले (१८४८-१९५६), द ताईची प्रकाशन, पुणे.
26. स्त्रीविकासाच्या पाऊलखुणा – स्वाती कर्वे, प्रतिमा, पुणे.
27. स्त्रीप्रश्नांची वाटचाल परिवर्तनाच्या दिशेने – विद्युत भागवत
28. हिंदू स्त्रियांची उन्नती व अवनती – बाबासाहेब आंबेडकर
29. जातीव्यवस्था व स्त्रीमुक्ती – प्रतिमा परदेशी, सरोज कांबळे
30. नवस्त्रीवाद – रूपा बोधी कुलकर्णी
31. स्त्रीवादी आंबेडकरवाद – धम्मसंगिनी रमा गोरख
32. ब्राह्मणी पितृसत्ता उकलण्याचा पेच – उमेश बगाडे (लेख), अक्षरगाथा, ऑक्टोबर २०१६.
33. आंबेडकरी स्त्रीवाद – निशा शेंडे
34. जोतीबा फुले आणि स्त्री-मुक्तीचा विचार – गेल ऑम्बेट, लोकवाडमय गृह, मुंबई.
35. मुक्ता साळवे-भारतीय स्त्रीवादी परिदृष्टी – संपा. निर्मला जाधव, किशोर जाधव
36. द सेकंड सेक्स – सीमान द बोव्हा, अनुवाद: करुणा गोखले
37. लेख- 'स्त्रीपुरुष नात्यातील नीतिविवेक', वसंत पळशीकर, स्त्री-पुरुष नातेसंबंध, संपा. सुमती लांडे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर.
38. भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद – शोभा नाईक, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.

39. स्त्री साहित्याचा मागोवा खंड १ व २ – संपा. मंदा खांडगे व इतर, साहित्यप्रेमी भगिनी मंडळ, पुणे.
40. स्त्रियांचे कथालेखन: नवी दृष्टी, नवी शैली – मंगला वरखेडे, साकेत, औरंगाबाद.
41. गतकाळाची गाज (स्त्री आत्मकथनांद्वारे सामाजिक संक्रमणाचे दर्शन) – नीलिमा गुंडी, मौज, मुंबई.
42. बायकांचा जन्म – शांता किलोस्कर, स्त्री-सखी प्रकाशन, पुणे.
43. स्त्री स्वातंत्र्यवादिनी: विसाव्या शतकातील परिवर्तन – विनया खेडपेकर, पॉप्युलर, मुंबई.
44. स्त्रीवाद, साहित्य आणि समीक्षा – वंदना भागवत, डायमंड, पुणे.
45. स्त्री प्रश्नांची चर्चा: एकोणिसावे शतक – प्रतिभा रानडे, पॉप्युलर, मुंबई.
46. स्त्रीलिखित साहित्य: संदर्भ आणि चिकित्सा – संपा. आशुतोष पाटील, शब्दालय, श्रीरामपूर.
47. प्रस्तावना: छाया दातार, प्रश्न पुरुषभानाचे – संपा. गीताली वि. म., मुकुंद किर्दत, रवींद्र र. पं., हरीश सदानी, डायमंड, पुणे.
48. बहुत मर्दाना चीज है ये, मेरी बुलेट! (लेख) – कुंदा प्रमिला निळकंठ, अक्षरनामा ई-पोर्टल (https://www.aksharnama.com/client/article_detail/557)
49. लैंगिकतेचे राजकारण (भाग १-पूर्वार्ध) - कुंदा प्रमिला निळकंठ, अक्षरनामा ई-पोर्टल (https://www.aksharnama.com/client/article_detail/360)
50. लैंगिकतेचे राजकारण (भाग १- उत्तरार्ध) - कुंदा प्रमिला निळकंठ, अक्षरनामा ई-पोर्टल (https://www.aksharnama.com/client/article_detail/359)
51. पुरुषी अहंकाराची खणखण - कुंदा प्रमिला निळकंठ, अक्षरनामा ई-पोर्टल
52. (https://www.aksharnama.com/client/article_detail/230)
53. मर्दानगीच्या संकल्पनेचे घातक सापळे - कुंदा प्रमिला निळकंठ, अक्षरनामा ई-पोर्टल (https://www.aksharnama.com/client/article_detail/175)
54. 'आम्ही हिजडे, आम्ही माणूस' अर्थात तृतीयपंथीयांचे अनुभव – रेणुका कड, अक्षरनामा ई-पोर्टल, (https://www.aksharnama.com/client/article_detail/1760)
55. अब न 'वह' जमीपर बेगाना..फलक से जुदा..!, लोकसत्ता, ०३ मे २०१४ (<https://www.loksatta.com/chaturang-news/transgender-rights-472252/>)
56. स्त्रीवादी कादंबऱ्या – शंकर सारडा
57. 'पुरुष स्पंदन', दिवाळी अंक
58. संकेतस्थळ – www.transgenderindia.com
59. 'निळ्या डोळ्यांची मुलगी' (<https://www.thinkmaharashtra.com/node/2566>)
60. https://www.weeklysadhana.in/index.php/view_article/avdhoot-dongare-on-novel-nilya-dolyanchi-mulgi-vy-shilpa-kamble
61. <https://kartavyasadhana.in/view-article/shilpa-kamble-on-feminism>
62. 'मी लक्ष्मी...मी हिजडा' (<https://www.loksatta.com/lokrang-news/book-review-mi-hizada-mi-laxmi-86288/>)
63. <https://mediawatch.info/%E0%A4%AE%E0%A5%80-%E0%A4%B9%E0%A4%BF%E0%A4%9C%E0%A4%A1%E0%A4%BE-%E0%A4%AE%E0%A5%80->

किंवा

सत्र पहिले

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका

PG MAR 104 (B)

आधुनिक माध्यमे आणि लेखनव्यवहार

(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. आधुनिक माध्यमांच्या लेखनव्यवहाराचे कौशल्य आत्मसात करणे.
2. दूरचित्रवाणीवरील वैविध्यपूर्ण लेखनाचे स्वरूप जाणून घेऊन त्याचे रचनातंत्र, भाषा यांचे कौशल्य शिकणे.
3. माहितीपट व लघुपट यांच्या संहितालेखनाचे स्वरूप जाणून घेऊन त्याचे रचनातंत्र, भाषा यांचे कौशल्य शिकणे.
4. पटकथा लेखनाचे रचनातंत्र, कौशल्य आत्मसात करणे.
5. ब्लॉग लेखनाचे रचनातंत्र, कौशल्य आत्मसात करणे.
6. विकिपीडियावरील लेखनाचे रचनातंत्र, कौशल्य आत्मसात करणे.
7. आधुनिक माध्यमांसाठीच्या लेखनाचा सराव करणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	दूरचित्रवाणीसाठी वैविध्यपूर्ण लेखन 1.1 दूरचित्रवाणी: स्वरूप, सामर्थ्य व मर्यादा 1.2 दूरचित्रवाणीवरील माहितीपर कार्यक्रमांसाठी लेखन: स्वरूप, रचनातंत्र, भाषा 1.3 दूरचित्रवाणीवरील जाहिरातींसाठी लेखन: स्वरूप, रचनातंत्र, भाषा 1.4 दूरचित्रवाणीसाठी बातमी लेखन: स्वरूप, रचनातंत्र, भाषा • दूरचित्रवाणीवरील पाच जाहिरातींच्या संहितांचा अभ्यास	01	15
2.	माहितीपट व लघुपट यांसाठी संहितालेखन 2.1 माहितीपट व लघुपट: संकल्पना, निर्मिती व भूमिका	01	15

	2.2 माहितीपट व लघुपट: स्वरूप व विषय 2.3 माहितीपट व लघुपट यांसाठी संहितालेखन: स्वरूप, रचनातंत्र, भाषा • 'पिस्तुल्या' (नागराज मंजुळे) या लघुपटाच्या संहितेचा अभ्यास (https://www.youtube.com/watch?v=ovimYnrk07o)		
3.	दूरचित्रवाणी मालिका व चित्रपट यांसाठी पटकथा लेखन 3.1 पटकथा: संकल्पना व स्वरूप 3.2 साहित्य व पटकथा यांचे परस्परसंबंध, पटकथेतील संवादलेखनाचे महत्त्व, मालिका व चित्रपट यांच्या पटकथांतील स्वरूपभेद 3.3 पटकथालेखन: रचनातंत्र, लेखनकौशल्य, भाषा • एखादी मालिका वा चित्रपट यांच्या पटकथेचा अभ्यास	01	15
4.	नवसमाजमाध्यमांसाठी लेखन 4.1 नवसमाजमाध्यमे: स्वरूप, सामर्थ्य व मर्यादा 4.2 ब्लॉग: संकल्पना, विषयातील विविधता व एकंदर स्वरूप 4.3 ब्लॉग लेखन: रचनातंत्र, लेखनकौशल्य, भाषा 4.4 विकिपीडिया (मुक्त ज्ञानकोश): संकल्पना व स्वरूप 4.5 विकिपीडियासाठी (मुक्त ज्ञानकोश) लेखन: रचनातंत्र, लेखनकौशल्य, भाषा • विकिपीडियासाठी (मुक्त ज्ञानकोश) मराठी भाषा वा साहित्य यांच्याशी संबंधित एका विषयावर नोंदलेखन	01	15
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• साध्ये —

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. आधुनिक माध्यमांच्या लेखनव्यवहाराचे कौशल्य आत्मसात होईल.
2. दूरचित्रवाणीवरील वैविध्यपूर्ण लेखनाचे स्वरूप समजेल आणि त्याचे रचनातंत्र, भाषा यांचे कौशल्य प्राप्त होईल.
3. माहितीपट व लघुपट यांच्या संहितालेखनाचे स्वरूप समजेल आणि त्याचे रचनातंत्र, भाषा यांचे कौशल्य प्राप्त होईल.
4. पटकथा लेखन, ब्लॉग लेखन, विकिपीडियावरील लेखन यांचे रचनातंत्र, कौशल्य आत्मसात होईल.

• संदर्भग्रंथ-

1. आजच्या ठळक बातम्या – समीरण वाळवेकर
2. भाषासंवाद - अनिल गवळी, नंदकुमार मोरे
3. दूरदर्शनसाठी लेखन – केशव केळकर
4. व्यावहारिक मराठी – ल. रा. नसिराबादकर
5. जाहिरातीचं युग – यशोदा भागवत
6. टेलि-वर्तन – निळू दामले
7. मराठी चित्रपटाची पटकथा – अनिल सपकाळ
8. पटकथा लेखनाचे तंत्र आणि मंत्र (लेख) – रवींद्र गुर्जर, बाइट्स ऑफ इंडियावर 'किमया' या सदरातील लेख
9. फीचर रायटिंग – प्रसन्नकुमार अकूलजकर
10. शॉर्ट फिल्म – प्रसाद नामजोशी
11. व्यावहारिक मराठी भाषा – य. च. म. मु.वि., नाशिक.
12. सायबर संस्कृती – रमेश वरखेडे
13. डॉट कॉम – गिरीश कुबेर
14. संगणकयुग – अच्युत गोडबोले
15. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात – दीपक शिकारपूर, उज्ज्वल मराठे
16. मराठी भाषिक कौशल्ये विकास – संपा. पृथ्वीराज तौर
17. सोशल मीडिया – योगेश बोराटे
18. सोशल मीडिया डिजीटल दुनिया – प्रफुल्ल सुतार
19. सोशल मीडिया मार्केटिंग तंत्र – प्रथमेश कोरगावकर
20. चित्रपट: संपादन, स्वरूप आणि कार्य - य. च. म. मु. वि., नाशिक.
21. फिल्ममेकर्स – गणेश मतकरी, मॅजेस्टिक, मुंबई.
22. चलचित्रव्यूह – अरुण खोपकर
23. https://mr.wikipedia.org/wiki/%E0%A4%AE%E0%A5%81%E0%A4%95%E0%A5%8D%E2%80%8D%E0%A4%A4_%E0%A4%9C%E0%A5%8D%E0%A4%9E%E0%A4%BE%E0%A4%A8%E0%A4%95%E0%A5%8B%E0%A4%B6
24. दशक्रियेची चित्रकथा – संजय कृष्णाजी पाटील, साकेत, औरंगाबाद.
25. डॉ. आनंदबाई जोशी, एका लघुपटाची रोजनिशी – अंजली कीर्तने, शब्द, मुंबई.
26. स्वातंत्र्यवीर सावरकर चित्रपटकथा व संवाद भाग पहिला – विश्राम बेडेकर, पॉप्युलर, मुंबई.
27. टीव्हीच्या पडद्यामागचं विश्व – कविता राणे, डायमंड, पुणे.

सत्र दुसरे

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका

PG MAR 204 (B)

मराठी: अनुवाद व संगणक उपयोजन

(श्रेयांक – चार)

• उद्दिष्टे -

1. अनुवादाची संकल्पना जाणून घेऊन अनुवादाची आवश्यकता व महत्त्व लक्षात घेणे.
2. अनुवादाच्या प्रक्रियेचे आकलन करून घेऊन ललित साहित्याच्या अनुवादातील अडचणींचे स्वरूप जाणून घेणे.
3. हिंदीत अनुवादित मराठी गद्य साहित्याचा आणि इंग्लिशमधून मराठीत अनुवादित नाटकांचा परामर्श घेणे.
4. युनिकोड, ईमेल, पॉवर पॉइंट प्रेझेंटेशन ह्या संगणकीय कौशल्यांचे स्वरूप जाणून घेऊन ती आत्मसात करणे.
5. युट्युब चॅनेलचे स्वरूप जाणून घेणे व त्याच्या निर्मितीचे कौशल्य आत्मसात करणे.
6. गुगल मीट सिस्को वेबेक्स ,मायक्रोसॉफ्ट टीमज् ,झूम ,ह्या दूरदृश्यप्रणाली माध्यमांचे उपयोजन करण्यास शिकणे.
7. मराठी भाषा व साहित्य यांच्याशी संबंधित महत्त्वाच्या संकेतस्थळांचा परिचय करून घेणे.

• घटक विश्लेषण -

घटक क्र.	घटक	श्रेयांक	घड्याळी तासिका
1.	अनुवाद: संकल्पना व प्रक्रिया	01	15
	1.1 अनुवाद: संकल्पना, आवश्यकता व महत्त्व 1.2 अनुवाद, रूपांतर, भावानुवाद आदींमधील स्वरूपभेद 1.3 अनुवादाची पूर्वतयारी, प्रक्रिया व अनुवादकाचे गुण		
2.	अनुवादित साहित्याचा परामर्श	01	15
	2.1 ललित साहित्याचा अनुवाद: स्वरूप, प्रक्रिया व अडचणी 2.2 हिंदीत अनुवादित मराठी गद्य साहित्याचा परामर्श 2.3 इंग्लिशमधून मराठीत अनुवादित नाटकांचा परामर्श		
3.	संगणक उपयोजन	01	15
	3.1 युनिकोड: स्वरूप, उपयोजन कौशल्य 3.2 ईमेल: स्वरूप, लेखनतंत्र, भाषा, उपयोजन कौशल्य 3.3 पॉवरपॉइंट प्रेझेंटेशन: स्वरूप, निर्मितीप्रक्रिया, उपयोजन		

	कौशल्य • अभ्यासक्रमातील एखाद्या विषयावर पॉवरपॉइंट प्रेझेंटेशन तयार करून सादर करणे.		
4.	संगणक उपयोजन 4.1 युट्युब चॅनेल: स्वरूप, निर्मिती, उपयोजन कौशल्य 4.2 दूरदृश्यप्रणालीद्वारा कार्यक्रमांचे आयोजन: गुगल मीट, झूम, मायक्रोसॉफ्ट टीमज्, सिस्को वेबेक्स यांचा परिचय व त्यांचे उपयोजन कौशल्य 4.3 मराठी भाषा व साहित्य यांच्याशी संबंधित महत्त्वाच्या संकेतस्थळांचा परिचय (मराठी विश्वकोश, महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळ, राज्य मराठी विकास संस्था, www.marathipustake.org) • युट्युब चॅनेल तयार करणे किंवा दूरदृश्यप्रणालीद्वारा एखाद्या कार्यक्रमाचे आयोजन करणे.	01	15
	एकूण श्रेयांक व घड्याळी तासिका	04	60

• **साध्ये –**

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना पुढील बाबी प्राप्त होतील.

1. अनुवादाची संकल्पना सुस्पष्ट होईल. अनुवादाची आवश्यकता व महत्त्व लक्षात येईल.
2. अनुवादाच्या प्रक्रियेचे आकलन होऊन ललित साहित्याच्या अनुवादातील अडचणींचे स्वरूप ध्यानात येईल.
3. हिंदीत अनुवादित मराठी गद्य साहित्याची आणि इंग्लिशमधून मराठीत अनुवादित नाटकांची माहिती मिळेल.
4. युनिकोड, ईमेल, पॉवर पॉइंट प्रेझेंटेशन ही संगणकीय कौशल्ये आत्मसात होतील.
5. युट्युब चॅनेलचे निर्मितीचे कौशल्य आत्मसात होईल.
6. गुगल मीट सिस्को वेबेक्स ,मायक्रोसॉफ्ट टीमज् ,झूम ,ह्या दूरदृश्यप्रणाली माध्यमांचे उपयोजन करता येईल.
7. मराठी भाषा व साहित्य यांच्याशी संबंधित महत्त्वाच्या संकेतस्थळांचा परिचय होईल.

• **संदर्भग्रंथ-**

1. भाषांतरमीमांसा – कल्याण काळे, अंजली सोमण, प्रतिमा, पुणे.
2. भाषांतर: शास्त्र की कला – म. वि. फाटक, रजनी ठकार, वरदा बुक्स, पुणे.
3. तौलनिक साहित्याभ्यास: तत्त्वे आणि दिशा – संपा. चंद्रशेखर जहागिरदार, सौरभ, कोल्हापूर.
4. तौलनिक साहित्य: नवे सिद्धांत आणि उपयोजन – आनंद पाटील, साकेत, औरंगाबाद.

5. भाषासंवाद – अनिल गवळी, नंदकुमार मोरे, सायन, पुणे.
6. अनुवादमीमांसा – संपा. केशव तुपे, साक्षात, औरंगाबाद.
7. बोलता कॅमेरा – यशोदा भागवत, मौज, मुंबई.
8. भाषांतरविद्या – संपा. रमेश वरखेडे, य. च. म. मु. वि., नाशिक.
9. देशी वाण – चंद्रकांत बांदिवडेकर
10. भाषांतर आणि भाषा – विलास सारंग, मौज, मुंबई.
11. मराठी अनुवाद ग्रंथसूची – वीणा मुळे, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई.
12. पाश्चात्य नाटकांचा मराठी नाटकांवरील प्रभाव – आनंद पाटील
13. शेक्सपिअर आणि मराठी नाटक: तौलनिक साहित्याभ्यास – वा. पु. गिंडे, शब्दालय, श्रीरामपूर.
14. साहित्य का हिन्दी-मराठी अनुबंध – निशिकांत ठकार
15. मराठी साहित्य हिन्दी संदर्भ – चंद्रकान्त पाटील
16. अनुवादविज्ञान – निलेश एकनाथराव लोंढे, स्वरूप, पोखर्णी.
17. संगणकयुग – अच्युत गोडबोले, मौज, मुंबई.
18. भाषांतर – सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
19. इंटरनेट – प्रबोध चोबे, मनोरमा, मुंबई.
20. व्यावहारिक मराठी – ल. रा. नसिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.
21. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात – दीपक शिकारपूर, उज्ज्वल मराठे, उत्कर्ष, पुणे.
22. सोशल मीडिया – योगेश बोराटे, अथर्व, जळगाव.

Audit Course
Sem. I
PG AC-101: Practicing Cleanliness

Course Objectives:

- To make students aware of Clean India Mission and inculcate cleanliness practices among them.

- Awareness program on
 - Swachh Bharat Abhiyan (Clean India Mission)
 - Clean Campus Mission
 - Role of youth in Clean India Mission
- Cleaning activities inside and surroundings of Department buildings.
- Tree plantation and further care of planted trees
- Waste(Liquid/Solid/e-waste) Management, Japanese 5-S practices
- Planning and execution of collection of Garbage from different sections of University campus
- Role of youth in power saving, pollution control, control of global warming, preservation of ground water and many more issues of national importance.
- Cleanest School/Department and Cleanest Hostel contests, Painting and Essay writing competitions

Course Outcomes :

On completion of this course, the student will be able to:

CO No.	CO
AC101.1	Identify need at of cleanliness at home/office and other public places.
AC101.2	Plan and observe cleanliness programs at home and other places.
AC101.3	Practice Japanese 5-S practices in regular life.

Audit Courses		
Sem. II		
Choose ONE		
PG AC-201(A): Soft Skills		
	Course Objectives:	
	<ul style="list-style-type: none"> To inculcate different soft skills among students. 	
Unit 1	Introduction to soft skills Formal definition, Elements of soft skills, Soft vs. Hard skills, Emotional quotient, Goal setting, life skills, Need for soft skills, Communication skills, Etiquettes & Mannerism.	2 hrs.
Unit 2	Self-Assessment Goal setting, SWOT analysis, attitude, moral values, self-confidence, etiquettes, non-verbal skills, achievements, positive attitude, positive thinking and self-esteem. Activity: The teacher should prepare a questionnaire which evaluate students in all the above areas and make them aware about these aspects.	4 hrs.
Unit 3	Communication Skills Types of communication: Verbal, Non-verbal, body language, gestures, postures, gait, dressing sense, facial expressions, peculiarity of speaker (habits). Rhetoric speech: Prepared speech (topics are given in advance, students get 10 minutes to prepare the speech and 5 minutes to deliver, Extempore speech (students deliver speeches spontaneously for 5 minutes each on a given topic), Storytelling (Each student narrates a fictional or real-life story for 5 minutes each), Oral review (Each student orally presents a review on a story or a book read by them) Drafting skills: Letter, Report & Resume writing, business letters, reading & listening skills Activity: The teacher should teach the students how to write the letter, report and build resume. The teacher should give proper format and layouts. Each student will write one formal letter, one report and a resume.	8 hrs.
Unit 4	Formal Group Discussion, Personal Interview & Presentation skills Topic comprehension, Content organization, Group speaking etiquettes, driving the discussion & skills. Preparation for personal interview: dress code, greeting the panel, crisp self-introduction, neatness, etiquettes, language tone, handling embarrassing & tricky questions, graceful closing. Activity: Each batch is divided into two groups of 12 to 14 students each. Two rounds of a GD for each group should be conducted and teacher should give them feedback. Mock interview are to be conducted.	4 hrs.
Unit 5	Aptitude and analytical skills Quantitative aptitude, Numerical reasoning, verbal reasoning, diagrammatic test, situational tests, logical thinking. Analytical skills: Definition, Types, problem solving	8 hrs.
Unit 6	Life skills Time management, critical thinking, sound and practical decision making by dealing with conflicts, stress management, leadership qualities Activity: The teacher can conduct a case study activity to train students	4 hrs.

	for decision making skills. The teacher should conduct a session on stress management and guide students on how to manage stress. The teacher may conduct a stress relieving activity in the class. He/she may counsel students individually to know their problems and guide them on dealing with them effectively.	
--	--	--

Suggested readings:

1. Basics of Communication In English: Francis Sounderaj, MacMillan India Ltd.
2. English for Business Communication: Simon Sweeney, Cambridge University Press
3. An Introduction to Professional English and Soft Skills: Das, Cambridge University Press
4. Quantitative Aptitude: R.S. Agrawal

Course Outcomes:

On completion of this course, the student will be able to:

CO No.	CO
AC201A.1	Identify their lacunas about some soft skills and try to overcome the same.
AC201A.2	Practice learned soft skills in real life and do their jobs more effectively.

PG AC-201(B): Practicing Sports Activities

Course Objectives:

- To motivate students towards sports and provide them required training.

SR NO.	NAME OF THE SPORT/GAME (Select ONE of the Following)	SYLLABUS OF THE COURSE	TIMING (02 Hours in a Week)	SEMESTER
1	Volleyball	<ul style="list-style-type: none"> General Fitness Basic Fitness Specific Fitness History of the Game Basic Skill of the Game Major Skill of the Game Technique & Tactics of the Game Game Practice 	Morning : 07 to 09 AM OR Evening : 05 to 07 PM	Total 30 Hours in Each Semester
2	Athletics			
3	Badminton			
4	Cricket			
5	Basketball			
6	Handball			
7	Kabaddi			
8	Kho-Kho			
9	Table-Tennis			
10	Swimming			

Course Outcomes :

On completion of this course, the student will be able to:

CO No.	CO
AC201B.1	Identify one or more sports of their choice and develop more interest to participate at University/National level sport events.
AC201B.2	Practice the learned sports activities regularly in real life.

PG AC-201(C): Practicing Yoga

Course Objectives:

- To motivate students towards yoga and provide them required training.

- Yog: Meaning, Definition & Introduction, Objectives
- Primary Introduction of Ashtanga Yoga
- Preparation of Yogabhyas
- Omkar Sadhana, Prayer, Guru Vandana
- Sukshma Vyayamas
- Suryanamaskar (12 Postures)
- Asanas :
 - Sitting (Baithaksthiti) - Vajrasana, Padmasana, Vakrasana, Ardha-Pashchimotanasana
 - Supine (Shayansthiti) - Uttan Padaasan(Ekpad/Dwipad), Pavanmuktasana, Viparitakarani Aasan, Khandarasan, Shavasana
 - Prone (Viparitshayansthiti) - Vakrahasta, Bhujangasana, Saralhasta Bhujangasana, Shalabhasana(Ekpad/Dwipad), Makarasana
 - Standing (Dhandsthiti) - Tadasana , TiryakTadasana, Virasana, Ardh Chakrasana
- Primary Study of Swasana: Dirghaswasana, Santhaswasana, JaladSwasana - 6 Types
- Pranayama : Anuloma-viloma, Bhramari

Course Outcomes:

On completion of this course, the student will be able to:

CO No.	CO
AC201C.1	Identify and practice some Yoga asanas regularly in their life to remain healthy.
AC201C.2	Provide guidance and practice about Yoga to their friends, parents and relatives.

PG AC-201(D): Introduction to Indian Music

Course Objectives:

- To motivate students towards Indian music and provide them minimum required training.

- Definition and brief about generation of Swar, Saptak, Thaata, Raag, Aavartan, Meend, Khatka, Murkee, Taal, Aalaap etc.
- Taal and its uses - Treetaal, Daadraa, Zaptaal, Kervaa.
- Information of Badaakhyaal, Chhotaakhyaal (one), Sargam, Lakshangeet (information)
- Detailed information of Tambora
- Detailed information of Harmonium and Tablaa.
- Five filmy songs based on Indian Classical Music (Theory and Presentation)
- Sound Management - Basic information of Sound Recording (including Practicals)
- Composition of Music as per the Story
- Preparing news write-ups of the Seminars, Library Musical Programmes held at the nearest Akashwani, by personal visits.

Course Outcomes:

On completion of this course, the student will be able to:

CO No.	CO
AC201D.1	Identify different types of Indian music.
AC201D.2	Develop more interest to learn and practice Indian music.

अंतर्गत व विद्यापीठ परीक्षेबाबत -

- **Core & Skill based / Elective** अशा चारही सत्रांतील प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेसाठी चाळीस गुणांचे अंतर्गत मूल्यमापन केले जाईल. त्यासाठी वीस गुणांच्या दोन चाचण्या घेण्यात याव्यात.
- प्रत्येक सत्रातील **Audit Course** अभ्यासपत्रिकेचे मूल्यमापन अंतर्गत स्वरूपाचे आणि शंभर गुणांचे असेल. **Audit Course** अभ्यासपत्रिकेच्या अभ्यासक्रमानुसार प्रात्यक्षिक / उपयोजनात्मक (प्रत्यक्ष कृती, उपक्रम किंवा उपयोजनात्मक स्वरूपाचे प्रश्न असलेली लेखी परीक्षा) अशी शंभर गुणांची परीक्षा महाविद्यालयाच्या स्तरावर घ्यावयाची आहे. सदर परीक्षेचे स्वरूप महाविद्यालयाच्या स्तरावर संबंधित विषयशिक्षकांनी ठरवायचे आहे. मात्र ते प्रात्यक्षिक / उपयोजनात्मक स्वरूपाचे असणे अनिवार्य आहे.
- **Core & Skill based / Elective** अशा चारही सत्रांतील प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेसाठी साठ गुणांची विद्यापीठ परीक्षा घेतली जाईल. त्यासाठी प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप खालीलप्रमाणे असेल.

विद्यापीठ परीक्षेसाठी प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (एकूण गुण साठ)		
प्रश्न क्रमांक	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
पहिला	खालील प्रश्नांच्या उत्तराचे योग्य पर्याय निवडा. (सोळापैकी बारा)	बारा
दुसरा	खालीलपैकी एका प्रश्नाचे दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा. (दोनपैकी एक)	बारा
तिसरा	खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (चारपैकी दोन)	बारा
चौथा	खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (पाचपैकी तीन)	बारा
पाचवा	खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. (चारपैकी दोन)	बारा

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

एम्. ए. मराठी
सत्र पहिले व दुसरे

2017-2018	CBCS 2021-2022
MAR 111 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते १६५०) MAR 121 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१६५० ते १८१८)	PG MAR 101 वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (मध्ययुगीन कालखंड) PG MAR 201 वाङ्मयीन कालखंडांचा अभ्यास (अर्वाचीन व आधुनिक कालखंड)
MAR 112 समीक्षा MAR 122 संशोधन	PG MAR 102 साहित्यसमीक्षा: सिद्धांत PG MAR 202 साहित्यसमीक्षा: उपयोजन
MAR 113 साहित्यकृतीचा अभ्यास – केशवसुतांची कविता, कुलवधू MAR 123 साहित्यकृतीचा अभ्यास – ब बळीचा, इडा पीडा टळो	PG MAR 103 आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार: कथा PG MAR 203 आधुनिक गद्य वाङ्मयप्रकार: कादंबरी
MAR 114 A स्त्रीवादी साहित्य MAR 124 A स्त्रीवादी साहित्य	PG MAR 104 A विशिष्ट लेखकाचा अभ्यास – महात्मा जोतिबा फुले PG MAR 204 A लिंगभाव आणि मराठी साहित्य
MAR 114 B वैचारिक साहित्य MAR 124 B वैचारिक साहित्य	PG MAR 104 B आधुनिक माध्यमे आणि लेखनव्यवहार PG MAR 204 B मराठी: अनुवाद आणि संगणक उपयोजन
	सत्र पहिले PG AC 101 Practicing Cleanliness
	सत्र दुसरे Any ONE from- PG AC 201 (A) Soft Skills / PG AC 201 (B) Practicing Sports Activities / PG AC 201 (C) Practicing Yoga / PG AC 201 (D) Introduction of Indian Music